

Utorak, 29. novembar 2005.
Rasprava o razdvajanju optužnica
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Pretresno veće je za danas zakazalo sednicu na kojoj će da sasluša argumente strana o pitanju razdvajanja kosovskog dela optužnice i završetka tog dela suđenja. Prvo ćemo da saslušamo tužioca.

TUŽILAC NAJS: Mi smo kasno juče popodne dostavili naš podnesak, ne znam jeste li ga videli.

SUDIJA ROBINSON: Upravo sam ga primio, gospodine Najs (Nice) i nisam pročitao dalje od druge strane.

TUŽILAC NAJS: Ja sam ga kasno sinoć još jednom proveravao i par stvari nam je promaklo tako da bismo to, u stvari, trebali da ispravimo. Mislim da je ova verzija koju vi sada imate u rukama u međuvremenu povučena i ispravljena verzija će ubzo da bude dostavljena. U suštini nema nikakvih razlika. Isto tako, sve do pred kraj dokumenta nema promena u brojevima paragrafa. Molim Pretresno veće da naš podnesak detaljno razmotri. Neću sada da prolazim kroz sve argumente, pogotovo što ga Pretresno veće još nije pročitao. Mogao bih da sažmem naš stav i da dodam nekoliko opservacija. Tužilaštvo se u potpunosti protivi bilo kakvom pitanju razdvajanja optužnica u ovom Predmetu. Isto tako, ukoliko se danas bude o tome govorilo, Tužilaštvo se protivi davanju bilo kakvog dodatnog vremena optuženom za izvođenje svojih dokaza Odbrane, osim pod jednom konkretnom okolnošću koju sam spomenuo u našem podnesku. Tužilaštvo smatra da ne bi trebalo da bude nikakvih daljih odlaganja u dokaznom postupku Odbrane koje bi bilo rezultat zdravstvenog stanja optuženog. U vezi sa tim ja sam shvatio da ćemo danas da dobijemo još neke dodatne medicinske izveštaje, juče ili danas, ali Tužilaštvo ništa slično nije dobilo. Prema tome, sadašnja situacija

u vezi sa zdravstvenim stanjem, onako kako je opisuju izveštaji, je, prema mišljenju Tužilaštva, situacija u kojoj nije bilo nikakve značajne promene u zdravstvenom stanju optuženog u odnosu na ranije.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, kada ste vi maločas rekli da je zdravstveno stanje optuženog po svemu sudeći takvo, šta ste pod tim mislili?

TUŽILAC NAJS: Upotrebio sam tu frazu zato što postoji neizvesnost u vezi sa tim da li on svoje lekove uzima na propisan način. I o tome ponovo govore lekari u svojim najnovijim medicinskim izveštajima. To je sve šta mogu da kažem. Nalog o rasporedu koji je izdalo Pretresno veće i kojim je današnji dan određen za ovu raspravu, identifikovao je niz faktora, a da, pri tom, ukoliko, uz dužno poštovanje, to smem da kažem, nije sa apsolutnom konkretnošću i sigurnošću identifikovao temu o kojoj bismo mi, u stvari, trebali da govorimo. Ja bih se usudio da sugerišem da nedostatak potpune jasnoće u vezi sa pitanjem o kome govorimo nije baš najsretnije. Da li mi sada ponovo razmatramo moguće razdvajanje optužnica zbog toga što smo dobili nove dokaze o zdravstvenom stanju optuženog; da li mi ponovo razmatramo razdvajanje optužnica zbog načina na koji je on odlučio da izvodi svoju odbranu ili iz nekog trećeg razloga ili iz kombinacije više razloga? Budući da to nije sasvim jasno, postoje izvesne poteškoće, kao što sam u našem podnesku objasnio, a u vezi sa raspravom i iznošenjem argumenata danas. Kao što smo mi to već predvideli u našem prethodnom podnesku o istoj temi od prošle godine, došlo je do nezgodne diskusije u medijima u bivšoj Jugoslaviji o tome koji su stvarni ciljevi razdvajanja optužnica. U medijima se iznose tvrdnje da ovaj Međunarodni sud pokušava da pomogne kosovskim Albancima ili da ne postoje nikakvi dokazi na osnovu kojih bi ovaj optuženi mogao da bude proglašen krivim i tako dalje. I izgleda da ovakva sloboda iznošenja takvih argumenata, između ostalog, proističe iz toga što nije baš sasvim jasno zašto mi sada, u ovom trenutku, ponovo govorimo o razdvajanju optužnica.

SUDIJA BONOMI: Ja želim da kažem odmah, na samom početku, gospodine Najs, da ovo šta ste vi rekli smatram neverovatnim i besmislenim. To sam pročitao i nije mi bilo jasno da vi želite da pričate o takvim stvarima, da biste mogli da date nekakve osnove onome o čemu govorite, to me je zaista zaprepastilo.

TUŽILAC NAJS: Ali ja to uopšte ne radim.

SUDIJA BONOMI: Upravo ste to rekli, da je do toga došlo zbog toga što u nalogu Pretresnog veća neke stvari nisu dovoljno razjašnjene.

TUŽILAC NAJS: Žao mi je ako vi zauzimate takav stav o tome šta sam rekao.

SUDIJA BONOMI: I treba da vam je žao.

TUŽILAC NAJS: Situacija u vezi sa Tužilaštvom je sledeća. Suočeni smo sa suđenjem osobi za koju se razumno moglo očekivati da će da joj se sudi. To je šef države jedne od država u bivšoj Jugoslaviji, čovek čije zdravstveno stanje nije ni malo iznenađujuće za njegovo starosno doba. A suđenje je suđenje koje je nužno, veoma veliko, dugačko. Rekavši to mislim da još jednom moram da ponovim ono šta Pretresno veće zna, ali to moram da ponovim zato da bi percepcija javnosti mogla da bude ispravljena, ukoliko je treba ispraviti, a to je da je dokazni postupak Tužilaštva trajao samo nekih sedam nedelja, relativno kratkog radnog vremena ovog Pretresnog veća za svaku od optužnica. I to nikako nije dugačko vreme. I u tom vremenu Tužilaštvo se u potpunosti koristilo svim sredstvima koja su bila na raspolaganju za ekonomičnost izvođenja dokaza. Tužilaštvo je pozvalo 295 svedoka, a još 50 je u spis ušlo u pisanom obliku. Drugim rečima, oko 350 svedoka ukupno. I pre nego što napustimo činjenicu da je nužno da jedno ovakvo suđenje bude vema opširno, a imajući u vidu da je optuženi dobio isto vreme za prezentaciju svoje Odbrane koje je Tužilaštvo dobilo za prezentaciju svojih navoda, on je u vremenu koje mu je dodeljeno takođe imao mogućnost da pozove dve ili tri stotine svedoka. Prema tome, kad god se govori o tome da postoji percepcija da je ovo jedno jako dugo suđenje i da zbog toga možda dolazi do tačke na kojoj se dalje ne može nastaviti na takav način, treba imati na umu da je stvarno potrošeno vreme sasvim umereno, imajući u vidu razmere ovog suđenja. 21 nedelja za dokazni postupak Tužilaštva, ako to udvostručite, to je čak i više od udvostručenog zbog načina na koji optuženi izvodi svoje dokaze, ako vidimo da suđenje, u stvari, traje nešto više od godine dana punog radnog vremena. Prema tome, mi ovde uopšte nismo suočeni sa predmetom za koji bi moglo da se kaže da je preterano dug. A sada, prelazim sa karakterizacije ovog suđenja na uopštenu činjenicu da optuženi ne priznaje ovaj Sud. To nije nešto neočekivano. Isto tako

nije neočekivano to da on ovde želi da radi stvari koje nisu strogo u svrhu suđenja. To takođe može da se predvidi kada je reč o suđenjima ovakve vrste. Glavnina argumenta Tužilaštva u vezi sa problemima sa kojima je suočeno ovo Pretresno veće je to da mora da je moguće za takvog čoveka, u okolnostima koje su mogle da se predvide, da mora da je moguće da se tom čoveku sudi i da se njegovo suđenje završi. Razdvajanje optužnica na prvi pogled, i na drugi, i na sve druge poglede, je, po našem mišljenju, sasvim neprimereno. Držaću se sada naših brojeva paragrafa, mislim da je naš novi podnesak podeljen, hvala. A sada nekoliko reči o tome na koji način je optuženi koristio vreme koje mu je dodeljeno, kako bih potvrdio našu tvrdnju da mu ne bi trebalo dodeliti dodatno vreme osim u jednom konkretnom slučaju. U našem podnesku to možete da pronađete u paragrafu 12 i dalje. Ovaj optuženi svesno donosi odluke o tome kako koristi svoje vreme. On je do danas potrošio svoje vreme isključivo na kosovski segment ovog suđenja. To znači da mu je ostalo malo vremena da prezentira dokaze o bosanskom i hrvatskom segmentu optužnice. Ovo Pretresno veće mu je u više navrata reklo da je na njemu kako će da koristi svoje vreme i da ne može da očekuje produženje tog vremena. I pod tim okolnostima, to su naši paragrafi 14, 15 i dalje, ovde treba postupati u vezi sa onim šta će možda da iskrnsne kao problem u vezi sa hrvatskim i bosanskim segmentom optužnice. Treba postupati upravo kao da se radi o optuženom koji je doneo svesnu odluku da ne izvodi dokaze ili da gotovo ne izvodi dokaze o tim delovima Predmeta. On je odlučio da prkosi sudskim nalogima, izvinjavam se, časni Sude ...

SUDIJA BONOMI: Gospodine Najs, recite mi otkuda proističe ovo pitanje dodatnog vremena. Ja ne nalazim to nigde u naologu kojim je zakazana ova rasprava. U nalogu se spominje samo zdravstveno stanje optuženog i vi znate da je to problem. Naime, izneta je tvrdnja da optuženom treba izvestan period odmora i zbog toga je sada proisteklo pitanje razdvajanja optužnica. Otkud vam ovo pitanje o dodatnom vremenu?

TUŽILAC NAJS: Pa, to nije konkretno spomenuto.

SUDIJA BONOMI: Da li vi onda govorite o onome o čemu se govori u srpskoj štampi ili o pitanjima o kojima Pretresno veće želi da čije vaše argumente?

TUŽILAC NAJS: Na trećoj stranici naloga o rasporedu kaže se da je do sada na izvođenje dokaza Odbrane do sada potrošeno otprilike 75 posto dodeljenog vremena od 360 sati. I tu se kaže da je on tokom tog vremena gotovo isključivo izvodio dokaze o Kosovu. I bez davanja dodatnog vremena, ako se uzme dosadašnji i eventualno budući gubitak vremena, predviđa se da bi završetak dokaznog postupka Odbrane bio negde u martu 2006. godine. Prema tome, meni se čini da vi tu govorite i o eventualnom dodatnom vremenu.

SUDIJA BONOMI: Jedna stvar koju Sud mora da učini, a Tužilaštvo naravno ne mora, je to da ima na umu sve opcije. Zaista, Pretresno veće ne može nikako da postavi ova pitanja koja ste vi postavili. Međutim, isto tako, budući da je jednom prilikom postavljen zahtev za dodatno vreme, imajući u vidu vreme koje je sada izgubljeno, imajući u vidu tvrdnju da bi moglo da dođe do još većeg gubitka vremena, onda je sasvim normalno to da bi to trebalo spomenuti kao pitanja koja bi u jednom trenutku u budućnosti moglo da postane aktuelno. Jedno pitanje je i sada već aktuelno. Međutim, ono šta mene sada brine u vezi sa ovom raspravom, je to da želim da čujem argumente o zdravstvenom stanju i o odlaganju rasprave.

TUŽILAC NAJS: Imajući u vidu nalog o rasporedu onako kako je sada napisan, ovo šta sam upravo sada pročitao, meni je sasvim očigledno da je Pretresno veće između ostalog zabrinuto oko toga kako će ubuduće da se vodi suđenje i da postoji mogućnost da bi trebalo razmotriti i eventualno produženja vremena za Odbranu. Isto tako imam itekako na umu činjenicu da je Pretresno veće pokušalo da ustanovi da li optuženi shvata da mu Pretresno veće neće više produžiti vreme.

SUDIJA BONOMI: Ali kako to utiče na razdvajanje, a ovde govorimo o razdvajanju? Kako bi činjenica da bi njemu možda trebalo više vremena mogla da utiče na razdvajanje?

TUŽILAC NAJS: Pa, ako Pretresno veće jednoglasno smatra da to nema nikakve veze sa pitanjem razdvajanja i ukoliko to neće uticati na vašu odluku da odobrite razdvajanje, ja mogu odmah da počnem da govorim o zdravstvenim problemima.

SUDIJA BONOMI: Ja govorim u svoje ime, ali ne vidim kako bi, ukoliko suđenje može dalje normalno da teče, kako bi razdvajanje zaista moglo da bude sporno pitanje?

TUŽILAC NAJS: Možda ću da se vratim na to kada mi vaše kolege budu postavljale pitanja, ali želim jasno da kažem da je moja namera bila da pokrijem sve moguće faktore koji će uticati na odluku Pretresnog veća i na buduće vođenje ovog suđenja. Dakle, da rezimiram. Korišćenje vremena od strane optuženog do sada se pokazalo jednim potencijalno važnim faktorom, ali ukoliko to možemo odmah da ostavimo iza sebe, ja ću to sada i da učinim. Barem za sada. Ponoviću samo stav Tužilaštva da se optuženom ne sme dozvoliti dodatno vreme za izvođenje dokaza u svetlu njegovog dosadašnjeg ponašanja. Mogu samo da vam kažem da se u našem podnesku na jednom mestu govori o tome pod kojim okolnostima bi moglo da dođe do odobravanja dodatnog vremena. To su paragrafi 21, 24, 27, međutim, neću sada da ulazim u to. A sada uopšteno o pitanju razdvajanja i o tome da li će biti nekakvog uticaja na sadašnju situaciju sa zdravstvnim stanjem. Prvo, ovde nam je u velikoj meri od pomoći odluka Žalbenog veća od 1. novembra 2004. godine, odluka o dodeli branioca. Želim da dodam nekoliko stvari onome šta smo napisali u našem podnesku. Žalbeno veće je, naravno, konstatovalo da postoji neprikosnoveno pravo na to da se čovek sam brani. Zatim je Žalbeno veće konstatovalo, odnosno, reči koje su oni ovde upotrebili "može da se odluči da se pravo optuženog da se sam brani može ograničiti na osnovu toga da optuženi, na primer, možda može stalno da sprečava efikasno vođenje suđenja". I zatim se kaže da Pretresno veće pod odgovarajućim okolnostima može da ograniči pravo optuženog da se sam brani. A onda u paragrafima 13 i 14, Žalbeno veće kaže sledeće, u stvari, preskočimo broj 13. U paragrafu 14 pominje se mogućnost da se zdravstveno stanje može pogoršati. I zatim kaže, "kako bi Međunarodni sud trebalo da postupa sa optuženim čije je zdravlje dovoljno dobro za svakodnevni život, ali nije dovoljno dobro za sve napore povezane sa aktivnim učestvovanjem u suđenju, rad kasno veče, unakrsna ispitivanja, konfrontacije u Sudu, osim ukoliko se raspored redukuje na jedan dan nedeljno ili čak možda jedan dan mesečno". Žalbeno veće zatim kaže, "da li onda Pretresno veće mora da odabere između oslobađanja optuženog ili dozvoljavanja da se suđenje zaustavi, efektivno govoreći?" I Žalbeno veće onda zatim kaže da je postaviti takvo pitanje, znači odgovoriti na njega. I zatim u paragrafu 15, imam samo još nekoliko citata o kojima želim nešto da

kažem, kaže se sledeće, kad govori o odluci Žalbenog veća koje je Pretresno veće delimično promenilo. Žalbena veće kaže: "Drugim rečima, postojala je legitimna osnova za rešenje Pretresnog veća i došlo se do zaključka da bi suđenje moglo da traje nerazumno dugo ili, još gore, da se možda neće ni završiti ukoliko Miloševiću bude dopušteno da se sam brani. Imajući u vidu taj nalaz, bilo je unutar diskrecionog prava Pretresnog veća to da Miloševiću dodeli branioca bez obzira na to što se on tome protivio". Paragraf 17: "Svako ograničavanje Miloševićevog prava da se sam brani mora da bude ograničeno na najmanju moguću meru. Samo onoliko koliko je nužno da se zaštite interesi Međunarodnog suda u smislu da će biti osigurano razumno ekspeditivno suđenje. U paragrafu 18, nešto šta je veoma važno, Žalbena veće je na onom mestu gde se usprotivilo odluci Pretresnog veća zaključilo da nalazi u kojima se kaže da je Pretresno veće uvelo prevelika ograničenja, da se ti nalazi temelje na tri osnova. "Prvo, zdravstveni izveštaji na koje se oslonilo Pretresno veće izričito su odbacili tvrdnju da je Miloševićovo zdravstveno stanje permanentnog karaktera. Drugo, nije bilo nikavih dokaza da je Milošević imao loše zdravlje od kraja jula i, zatim, treća osnova, a to je da je Milošević izneo svoju uvodnu reč Odbrane na jedan dobar način koja je trajala dva dana". Zatim u paragrafu 19, Žalbena veće se oslonilo na zdravstveno stanje optuženog u tom trenutku, kako bi opravdalo samo pretpostavku, kako se Žalbena veća izražava, u kojoj Žalbena veće odlučuje da bi Milošević i dalje trebalo da vodi izvođenje dokaza Odbrane. I zatim se kaže: "Ukoliko zdravstveno stanje bude dobro, suđenje bi trebalo da se nastavi kao da je Milošević zdrav". Međutim, kasnije se kaže: "Ukoliko se ponovo pojave ozbiljni zdravstveni problemi, prisustvo dodeljenog branioca omogućiće nastavak suđenja čak i ukoliko je Milošević privremeno onemogućen da aktivno učestvuje u suđenju". Dakle, ako se sada vratimo na ono šta sam rekao na početku, na osnovu zdravstvenih izveštaja koje imamo do sada, na osnovu onoga šta su doktori na poziv Pretresnog veća napisali, ja ne vidim da u tome postoji bilo kakva promena zdravstvenog stanja. Međutim, optuženi je pre par nedelja jednostavno ušetao i rekao da on ne želi više da nastavi sa radom. On nije hteo eksplicitno da zatraži prekid suđenja na osnovu toga da on više ne može da nastavi, nego je od vas tražio da donesete odluku o prekidu suđenja na osnovu mišljenja doktora koje je on sam pozvao da ga pregledaju. I onda je očigledno rekao da ne može da nastavi sa radom. A Žalbena veće je sasvim jasno reklo, kada je promenilo nalog o modalitetima rada, da on takođe nije bio najboljeg zdravlja u vreme kad je taj nalog donet. Postoji široko diskreciono pravo o kome

govori Žalbeno veće, diskreciono pravo ovog Pretresnog veća da promeni način izvođenja dokaza Odbrane, po našem mišljenju, ukoliko optuženi iz zdravstvenih razloga nije u stanju da to radi onoliko efikasno koliko je to radio ranije da bi se osiguralo da se ovo suđenje odvija prihvatljivom brzinom. I da se završi blagovremeno. Ukoliko se način, modalitet promeni, onda će Pretresno veće moći da se osloni na paragraf 20 odluke Žalbenog veća kojim se predviđa da dodeljeni branilac može da vodi suđenje, čak i ako optuženi privremeno nije u stanju da učestvuje. Zatim je došlo do jedne razmene podnesaka po pitanju suđenja u odsustvu optuženog, mislim da je to bilo u aprilu ili maju prošle godine, gde se iznose i stavovi dodeljenih branilaca o tome.

SUDIJA BONOMI: Ovim se predviđa, gospodine Najš, privremena promena u tome ko igra vodeću ulogu u izvođenju odbrane. Takođe se predviđa da kada optuženi privremeno nije u stanju da učestvuje, suđenje se odvija na drugi način i jedno tumačenje te reči bi bilo da nije sposoban da izvodi sopstvenu odbranu. Međutim, situacija koje se nametnula prošle nedelje ili pre dve nedelje je da on nije bio u stanju da dođe ovamo. Kako onda Pretresno veće treba da nastavi sa vođenjem ovog Predmeta ukoliko se njegovo zdravstveno stanje toliko pogorša da on nije u stanju čak ni da dođe ovamo?

TUŽILAC NAJS: Upravo to pitanje sam imao u vidu kada sam čitao onaj paragraf iz odluke Žalbenog veća gde se kaže, gde se postavlja retoričko pitanje, šta se dešava ukoliko zdravstveno stanje optuženog bude takvo da suđenje ne može da se nastavi osim jednom nedeljno ili jedan dan mesečno. I Žalbeno veće kaže, čim se to pitanje postavi, odgovor je očigledan. Ako sada prelazimo na situaciju u kojoj optuženi nije u stanju da uopšte prisustvuje ovom suđenju, čak ni onaj minimum od tri radna dana nedeljno, onda taj režim rada treba da se promeni, da se optuženi poštedi posledica sopstvenog lošeg zdravlja i jedini način da se to obezbedi je da dodeljeni branioci učestvuju više nego što su to radili do sada.

SUDIJA BONOMI: Jedan način da se to postigne je da se odvoji kosovska optužnica od ostalih, a kosovski deo suđenja je skoro gotov, da se završi taj deo suđenja dok se optuženi oporavlja i da se onda nastavi sa drugim optužnicama.

TUŽILAC NAJS: Nema nikakvih dokumenata, nikakvih realnih osnova da se pretpostavi da će se optuženi oporaviti čak i ako se tako postupi. Naravno, mi nemamo nikakve tačne podatke zbog toga što nemamo nikakve zdravstvene podatke i ne znam da li je zaista ustanovljeno definitivno da li se on zaista pridržava naloga lekara. Ali niko ni u jednom trenutku nije rekao da će se on oporaviti bilo kada ili u nekom razumnom roku. Moram da primetim da ono šta ste rekli u vezi sa nastavkom suđenja, ostatka suđenja, treba upravo tako i da postupimo. Ja se vraćam na ono šta sam rekao na početku. Tužilaštvo se u potpunosti protivi razdvajanju optužnica.

SUDIJA BONOMI: Čini mi se da vi niste mnogo otvoreni za razne mogućnosti, gospodine Najs, pošto bih ja očekivao od jednog mudrog tužioca da odlučuje o budućem vođenju predmeta u svetlu bilo koje odluke koja se u međuvremenu donese. A vi u ovom trenutku ne možete da znate kakva će da bude takva odluka.

TUŽILAC NAJS: Da ne biram reči ...

SUDIJA ROBINSON: Inače bi to moglo da se razume kao odluka koja je diktirana političkim razlozima.

TUŽILAC NAJS: Da ne biram reči sada. Ukoliko Sud pokreće mogućnost da se posle završetka kosovskog dela suđenja donese presuda, Tužilaštvo bi moglo da zauzme stav da onda ne treba nastavljati sa hrvatskim i bosanskim delom suđenja. Ja želim da u tom slučaju bude savršeno jasno da Tužilaštvo ima obavezu prema žrtvama i da mi nemamo nikakve sumnje koliko su ozbiljne optužbe protiv ovog optuženog, uključujući i genocid u Srebrenici i mi nemamo nikakve sumnje u to da je naša dužnost da nastavimo ovo suđenje. Ne radi se o tome da ja nisam otvoren za razne mogućnosti. Ovo je pitanje obaveza Tužilaštva. Mi smo pozvali već stotine svedoka čije su porodice i prijatelji nasatradali zbog postupaka ovog optuženog koji predstavljaju najozbiljnije moguće zločine. Zbog ovog čoveka i nikakva pitanja ekspeditivnosti ne mogu da izbrišu tu našu obavezu. Ukoliko se to ne uradi, to sigurno neće biti zbog nečega što je Tužilaštvo propustilo da uradi. Ja moram to da iznesem savršeno jasno.

SUDIJA BONOMI: Ovo je Sud u kome bi optuženi mogu biti i oslobođen i osuđen i vaša pretpostavka, to šta vi podrazumevate da će optuženi da bude osuđen nije na mestu.

TUŽILAC NAJS: Ja nisam to podrazumevao.

SUDIJA BONOMI: Rekli ste ukoliko se sa ovim suđenjem ne nastavi do osuđujuće presude, osim ako ovaj optuženi nije više u stanju da učestvuje u suđenju.

TUŽILAC NAJS: To je bio lapsus. Ja sam mislio da govorite o ranijem delu suđenja, o Kosovu. Hteo sam da kažem ukoliko se suđenje ne nastavi do završetka. To sam hteo da kažem. Naravno, ne do osuđujuće presude.

SUDIJA BONOMI: Hvala vam za to.

SUDIJA ROBINSON: Ja shvatam šta vi kažete. Nezavisno od ishoda kosovskog dela suđenja ili kosovske optužnice, da li će ona biti razdvojena ili ne, Tužilaštvo je zacrtalo da će da nastavi sa ovim Predmetom.

TUŽILAC NAJS: Apsolutno. Nema nikakve sumnje da ćemo nastaviti sa ovim Predmetom. Postoji, naravno, jedna mogućnost koju je maločas spomenuo sudija Bonomi (Bonomy), a to je da optuženi bude oslobođen optužbi i da to ima efekta na ostatak suđenja. To će, naravno, svaki tužilac morati da ima u vidu. To je toliko očigledno da ne moramo dalje o tome da govorimo. To će imati uticaja, naravno. Pre nego što pređem sa zdravstvenog stanja na konkretne argumente o razdvajanju optužnica i u svetlu naših ranijih razgovora o vremenu koje je dodeljeno ovom optuženom, ostatak vremena za njegovu odbranu je jedan relativno mali broj dana i to je još jedan razlog zbog čega sam pomenuo ono pitanje da li mu treba ili ne, dozvoliti da ima dodatno vreme. Ako sad radimo pod pretpostavkom da on neće dobiti dodatno vreme, onda bi do marta iduće godine, ukoliko se suđenje nastavi, postupak Odbrane morao da bude završen za sve tri optužnice. Možda će onda izvođenje dokaza Tužilaštva ponovo da bude otvoreno, možda ćemo izvoditi dokaze koji pobijaju dokaze Odbrane i možda će na to biti replika Odbrane, ali u suštini, sve tri optužnice će biti završene, što se tiče Odbrane, marta iduće godine. Ako se razdvoje optužnice zbog zdravstvenog stanja optuženog, onda će optuženi moći da završi sa kosovskim delom suđenja

malo ranije, u nekom trenutku između današnjeg dana i sledećeg marta. Međutim, vreme koje je za to potrebno je u svakom slučaju kratko. I bilo bi vrlo nepravedno prema svim zainteresovanim stranama u ovom postupku da se onemoguću donošenje presude za Hrvatsku i Bosnu samo zbog toga da se ovaj optuženi poštedi nekoliko, praktično samo nekoliko nedelja suđenja. Da se pozabavim u opštim crtama pitanjem razdvajanja optužnice. O tome smo govorili u paragrafu 42 i daljim paragrafima kao i u prilogima, tačnije prilogu broj 2. Zamolio bih Pretresno veće da pažljivo pročita ovaj podnesak i hteo bih da vas podestim na nešto šta je Žalbeno veće izreklo kada je razmatralo pitanje spajanja optužnica u ovom Predmetu. A to je bilo u aprilu 2002. godine. U paragrafu 30 i 31 te odluke, Žalbeno veće je reklo sledeće: "Bilo kakva eventualna šteta koju će pretrpeti optuženi objedinjavanjem optužnica, a Žalbeno veće ne vidi da bi on imao ikakvu štetu od toga, je beznačajna u poređenju sa činjenicom da će velika količina dokaza koji su relevantni za postupke i ponašanje samog optuženog u hrvatskom i bosanskom delu suđenja biti takođe relevantni i za kosovsko suđenje". Dalje se kaže: "Ukoliko bi se održaja dva odvojena suđenja, nužno bi se pojavila velika količina dokaza čije bi izvođenje trebalo ponavljati u oba suđenja". U paragrafu 31 kaže se: "Svaka reč ili ponašanje optuženog koji ukazuje na ili odražava određena stanja svesti relevantna je za postojanje takvog stanja svesti. Nije važno da li takve reči ili ponašanje prethode izvršenju krivičnog dela za koje se tereti ili dolaze nakon njega. Pod uslovom da takve reči ili ponašanje imaju neku dokaznu vrednost, udaljenost tih reči ili ponašanja od vremena kada su počinjena krivična dela za koja se tereti pitanje je koje uslovljava težinu koju treba dati dokazima, a ne njihovu prihvatljivost. Tužilaštvo bi stoga imalo pravo da na suđenju za Kosovo dokazuje ono šta u osnovi predstavlja njegovu tezu u suđenjima za Hrvatsku i Bosnu. Raditi to dva puta predstavljalo bi ogroman gubitak skromnih sredstava koje imamo na raspolaganju, a ne bi donelo nikakvu opipljivu korist".

SUDIJA BONOMI: Ja imam dva pitanja u vezi sa tim. Prvo pitanje je da li vi zapravo kažete da je prva od ovih pretpostavki zadovoljena i da postoji velika količina dokaza koji su relevantni za ponašanje optuženog u Hrvatskoj i Bosni, a takođe i za Kosovo?

TUŽILAC NAJS: Da, to mi kažemo ukoliko časni Sud bude ljubazan i uzme naš podnesak na razmatranje, nadam se da je svima podeljen i pogledajte "Aneks B", mi smo ... Ovaj aneks je, naravno, poverljiv. Mi smo u "Aneksu

B" napravili spisak svih svedoka koji se pozivaju bilo za Hrvatsku, bilo za Bosnu. Ne možemo da se pretvaramo da je ovo iscrpna analiza, uopšte nismo imali vremena za iscrpnu analizu, ali smo pokušali da sve te svedoke, kroz sve te svedoke da utvrdimo, videćete to u kolonama koje slede, da li u njihovim svedočenjima ima dokaznog materijala koji se takođe odnosi na Kosovo ili nema.

SUDIJA BONOMI: Hvala vam na tome. Drugo pitanje je sledeće. Mi smo daleko uznapredovali od te odluke Žalbenog veća koje ste vi citirali, pošto je mnogo dokaza izvedeno i nema reči o tome da se izvođenje tih dokaza ponavlja.

TUŽILAC NAJS: Sigurno. Tačno je da smo mi izveli mnogo dokaza i takođe je sigurno da ukoliko i bude dva suđenja, jedno za Kosovo, a drugo za Hrvatsku i Bosnu zajedno, neće biti smisla da se ti dokazi ponavljaju. Ono šta mi kažemo, naša poenta sada je da ukoliko ovaj dokazni materijal postoji i ukoliko je od dokazne vrednosti za kosovski deo suđenja, onda imamo dve mogućnosti: pod 1, ili će se optuženom dati vreme i određene okolnosti da odgovori na to ili će možda Pretresno veće pokušati da ostvari nemoguće, a to je da u svom mozgu stavi na stranu sav dokazni materijal koji je čulo o Kosovu kada bude razmatralo dokaze o Hrvatskoj i Bosni. Ako imate to u vidu i nezavisno od toga šta je Žalbeno veće reklo u svojoj odluci vezanoj za spajanje optužnica, Pretresno veće možda želi da pogleda šta piše u paragrafu 46 našeg podneska gde mi citiramo vrlo obazrivo jedan predmet koji se nedavno vodio u Engleskoj (England) koji je poznat takođe pod nazivom "Plava strela" (Blue Arrow Case). To je drugo po velični krivično suđenje u engleskoj istoriji pred Vrhovnim sudom (High Court Judge) koji je odlučio pred kraj suđenja da razdvoji optužnice i da samo jednu tačku optužbe od velikog broja optužbi ostavi na odlučivanje poroti. On je shvatao pri tom da će za to biti potrebno da porota u svojoj glavi stavi na stranu sve ono šta je čula, a šta nije relevantno za tu tačku optužbe koja im je preostala za rešavanje. I on je dao uputstva koja su bila najpovoljnija za optuženog. On im je rekao da ignorišu sve dokazne materijale i svedočenja koja dolaze iz drugih izvora koja mogu da budu na štetu optuženog i zamolio je porotu da uzima u obzir samo one dokaze koji mogu biti u korist ili povoljni za optuženog. I čitam dalje iz paragrafa 46. "Engleski Žalbeni sud je shvatio da postoji ono šta se može nazvati sila podsvesti i da postoje neki utisci, impresije koji ne mogu da se tek tako, snagom volje izbrišu. Žalbeni

sud je takođe zaključio da to ne može da se izbegne kada se Poroti ostavi na odlučivanje samo jedno pitanje od mnogih o kojima su slušali lažna svedočenja". I Žalbeni sud u Engleskoj je osuđujuće presude preinačio.

SUDIJA ROBINSON: Kako se ovo odnosi na naš slučaj?

TUŽILAC NAJS: Pa, časni Sude, ako pogledate poslednji red gde se kaže, "Pretno veće bi trebalo da bude obazrivo kada se radi o kršenju generalnog principa koji je ovde tako razumno iznesen". Jer kada se odvoji ceo taj dokazni materijal koji nije konkretno relevantan za Kosovo, to će imati efekat na ovog optuženog, na njegove misaone procese, na njegovu kontrolu paravojnih formacija, njegovo iskorišćavanje sudskih organa i tako dalje. Ukoliko je takav dokazni materijal iznet i onda se kaže da je relevantan, sila podsvesti može da ima uticaja čak i na profesionalne sudije.

SUDIJA ROBINSON: Ja mislim da je ovo apsolutno neopravdano.

SUDIJA BONOMI: Ja se slažem sa sudijom Robinsonom. Ova odluka je bazirana na jednom suđenju pred porotom. Oni ne moraju da daju razloge i obrazloženja za svoje odluke i zbog toga sud ne može da bude siguran šta će porota da odluči i na osnovu čega će to da odluči. To je nešto šta se apsolutno ne odnosi na nas.

TUŽILAC NAJS: Ja ipak ostajem pri svom stavu i hoću da vam kažem i sledeće. Mi smo pokušali da nađemo i u drugim jurisdikcijama, drugim sudskim sistemima neke autoritativne izvore koji mogu da budu od pomoći Pretresnom veću kada bude odlučivalo o razdvajanju optužnica u ovako kasnoj fazi suđenja. Gledali smo neke slučajeve u Nemačkoj (Germany) gde bi Statut (Statute) dozvolio u principu da se to uradi i našli smo neke predmete gde je to urađeno. Međutim, ovo je Predmet koji se ticao Žalbenog suda u Nemačkoj. To je, znači, odlika koja je u širokim crtama slična nekim predmetima u kontinentalnom pravu kada se predmet može poslati natrag na ponovno suđenje drugom sudu sa drugim sastavom. Gledali smo takođe neke predmete u bivšoj Jugoslaviji, to nije u našem podnesku pošto smo tu informaciju dobili kasno, i našli smo nekoliko predmeta gde su optužnice razdvojene. Jedan od optuženih u suđenju sa više optuženih je veoma kasno tokom suđenja se toliko razboleo da nije mogao da prisustvuje suđenju i onda je bilo odlučeno da, u interesima pravde, da ceo predmet koji se tiče

njega treba da bude rešavan odvojeno. Međutim, osim takvih slučajeva, nismo mogli da nađemo nikave paralele koje bi nam bile od koristi i koje bi opravdavale razdvajanje optužnica u ovako kasnoj fazi u našem slučaju. Najbližije što sam mogao da nađem je upravo taj predmet, suđenja "Plava strela" u Engleskoj o kome sam govorio. Ako se sada vratimo na opšte primedbe o mogućnostima razdvajanja optužnica i pogledamo paragraf 42, hteo bih da jedan po jedan iznesem argumente koje smo ovde izneli napismeno. Postoje, znači, dve alternative. Ukoliko se kosovska optužnica odvoji, suđenje za Hrvatsku i Bosnu bi se onda održavalo kasnije pred nekim drugim Pretresnim većem ili, ovo je druga alternativa, suđenje za Hrvatsku i Bosnu odvijalo bi se pred istim Pretresnim većem, ovim Pretresnim većem ili odmah posle kosovskog dela suđenja ili kasnije kada se donese presuda za Kosovo.

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak, gospodine Najs.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Znači, imamo te dve mogućnosti, da se Bosna i Hrvatska odvijaju pred drugim Pretresnim većem ili pred ovim Pretresnim većem. Ako pogledamo onda paragraf 42 u našem podnesku, taj paragraf onda ne mora da se uzima u obzir. Paragraf 43 kaže, "ukoliko dođe do značajne pauze između kosovskog dela suđenja i ostatka suđenja, došlo bi do prevelikog i možda štetnog razmaka između izvođenja dokaza Tužilaštva i izvođenja dokaza Odbrane". U paragrafu 44 kaže se da su problemi rasporeda vrlo očigledno komplikovani. Ukoliko Pretresno veće ima nameru da nastavi sa hrvatskim i bosanskim delom suđenja odmah, onda bismo bili u sledećem položaju. Pretresno veće bi moralo da sluša dokaze koji mu se predočavaju otvorenog uma, dok bi u isto vreme razgovaralo i razmatralo svoju konačnu odluku o tome da li je optuženi kriv ili nevin, da li su određene tvrdnje istinite ili lažne u prvom delu suđenja, a to je vrlo nezadovoljavajuće stanje. Onda bi se javio sledeći problem. Ukoliko Pretresno veće donese svoju odluku, ta odluka može da bude predmet žalbe. I onda bi Pretresno veće bilo u jednom stanju neizvesnosti. Dok sluša dokaze o Hrvatskoj i Bosni i očekuje istovremeno odluku Žalbenog veća. I, očigledno, čekati odluku Žalbenog veća pre nego što se nastavi sa hrvatskim delom suđenja, ukoliko

se tako odluči, zahtevalo bi dosta dug period čekanja. Paragraf 46 sam već spomenuo, 47, 48 samo sam naglasio. U 49 se govori o aspektima zdravlja i smrtnosti koji treba da budu uzeti u obzir kada razmatramo raspored ovog suđenja i, naravno, razdvajanje Optužnica bi dovelo do velikog odlaganja presude o Hrvatskoj Bosni. I na taj način, mnogi ljudi u bivšoj Jugoslaviji ne bi čuli tu presudu budući da tada ne bi bili u životu da je čuju. Paragraf 50, mislim da sam to već obradio, ali dodao bih još, spomenuo sam celovitu prirodu postupka. Tužilaštvo, kao što Pretresno veće zna, je uvek preferiralo da se dokazi izvode hronološki, znači Hrvatska, Bosna, Kosovo. A Žalbeno veće je, u stvari, u svojoj odluci o spajanju optužnica zatražilo da se prvo izvode dokazi o Kosovu u februaru 2002. godine, zato što je Žalbeno veće reklo da dokazi o Hrvatskoj ne mogu da se izvode dok ne isteknu razni rokovi vezani za izmenu te optužnice, za uručenje materijala po toj optužnici i tako dalje. I tako je došlo do toga da je prvo počelo izvođenje dokaza o Kosovu. A kad je došlo vreme za dokazni postupak Odbrane, ja sam ponovo pokrenuo pitanje redosleda izvođenja dokaza i ja sam opet rekao da bismo mi više voleli da stvari idu hronološki. Ipak, Pretresno veće je odlučilo da se prvo izvode dokazi o Kosovu. Posledica toga je prvo taj jedan dokazni problem koji sam spomenuo. A isto tako i jedan interes koji je sada samo istorijskog značenja. Da su stvari išle drugačije, da smo išli istorijski, Hrvatska, Bosna, Kosovo, sada bismo već bili u bosanskom segmentu suđenja, a za taj segment suđenja bi moglo da se kaže da predstavlja samu srž ovog Predmeta. Tužilaštvo je u jednom svom ranijem podnesku, naravno, reklo da je neutralno u vezi sa optužnicama, budući da je neutralno i ne može da se opredeliti za patnje ovih ili onih žrtava na ta tri ratna lokaliteta. Paragraf 51 sam spomenuo, imam još argumenata u 52 i 53 u kojima se iznose razne forme štete do kojih bi moglo da dođe. Fundamentalno govoreći, Tužilaštvo smatra da je ovaj Predmet nešto što od početka do kraja treba gledati kao jednu celinu. To je jedan zajednički zločinački poduhvat koji se malo drugačije definiše u tri različite optužnice, međutim, time smo se nedavno bavili. Ovaj Predmet, odnosno Predmeti su u potpunosti celoviti, govore o razvoju duševnog stanja optuženog, o tome kako se to duševno stanje razvijalo od jednog do drugog, do trećeg događaja, vide se sistemi ponašanja, vidi se kako se on ponašao i kako je njegovo nepoštovanje zakona bilo sistematsko i zato bi, po našem mišljenju, bilo nepravedno da se i Tužilaštvo i oni koji nemaju sasvim pravosudni interes za ishod ovog postupaka, da oni budu suočeni sa razdvajanjem optužnica. Imam još nekoliko stvari koje bih želeo da kažem u prilog onoga šta sam već rekao. Ako se vratimo na eventualnu potencijalnu

uštedu vremena do čega bi moglo da dođe ako bi došlo do razdvajanja, sudija Bonomi je rekao da je kosovski segment manje-više završen. Prema poslednjem popisu svedoka koje smo dobili od ovog optuženog, a taj popis još nije službeno zaveden i mi imamo u vezi sa tim nešto da kažemo u našem podnesku, na popisu imamo 37 svedoka koji se još uvek odnose samo na Kosovo. U sažecima svedočenja tih svedoka po Pravilu 65ter govori se o još ... Zapravo, samo trenutak. Dakle, osim ovih 37, mi smo identifikovali još osam drugih koji izgledaju kao kandidati koji bi mogli govoriti i o Kosovu. Znači, tu dolazimo do brojke od 45 svedoka. A svedoci višeg ranga koje će možda optuženi pozvati da bi govorili o zajedničkom zločinačkom poduhvatu govoriće i o Hrvatskoj i o Bosni i ono bi takođe mogli da imaju uticaja i na događaje na Kosovu, ako je to bio plan optuženog. Prema tome, mi tvrdimo da je možda slučaj takav da je optuženi rešio da potroši sve svoje vreme na Kosovo i da u takvom slučaju razdvajanje optužnica ne bi dovelo ni do čega, osim što bi sprečilo donošenje presuda o druga dva segmenta, osim ukoliko mu se ne dozvoli dodatno vreme, a tu se onda vraćam na početak mog izlaganja. Časni Sude, dakle, to su naši stavovi, mi smo to pokušeli da damo svim zainteresovanim stranama unapred, juče smo dali prvu verziju podneska, mene ste pozvali da prvi govorim, ali tražim da mi se da mogućnost da iznesem naše odgovore na argumente koji kasnije mogu da budu izneti. Ne znam tačno o čemu će govoriti ostale tri strane.

SUDIJA ROBINSON: Možda će se oni slagati sa vama.

TUŽILAC NAJS: Možda, ali ne znam.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej (Kay). Gospodine Kej, prvo ćemo da saslušamo optuženog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ću vam uzeti mnogo manje vremena nego, gospodin Najs. Ja sam vam se obratio pre dve nedelje da se poštuje stav konzilijuma lekara iz Rusije (Russia), Francuske (France) i Srbije da mi se omogući odmor, jer to je konstatovano u njihovom nalazu da mi zdravstveno stanje nije stabilizovano, da postoji mogućnost komplikacija i da mi treba omogućiti odmor. I to tokom najmanje šest nedelja. Vi ste tražili da se izjasne ovde holandski lekari o tome. I kakvo je sad stanje tog izjašnjenja, imate i u izveštaju. Doktor Van Dajkman (Van Dijkman) koji je kardiolog specijalista po vašem izboru, ovde u svom izveštaju je napisao, između

ostalog, "savetujem dovoljan odmor". Dodao je tome, "s druge strane, čini mi se da je odmor od šest nedelja ponešto preteran". Dakle i kardiolog po vašem izboru je istakao potrebu za odmorom, a samo je pitanje da li je šest nedelja previše. Dakle, to je jedna činjenica i jedna tačka. Ni jedan od lekara koji su razmatrali izveštaje koje ste im vi dali nije osporio nalaze konzilijuma lekara iz Rusije, Francuske i Srbije. Inače, ja sam 15. novembra, gospodin Najs je ovde ukazao da sam ja ovde ušetao pa rekao da ne mogu da radim, ja tačno znam šta sam rekao, rekao sam da se ne osećam dobro i to prvi put u ove četiri godine. Prvi put sam u ove četiri godine sam ovde tražio da se prekine, jer se zaista nisam osećao dobro, a i tada ste taj moj zahtev dočekali na način da sam sat i po sedeo u maloj sobi ovde na spratu da bi me pregledao vaš lekar. A za ovo vreme kad vi praktično dovodite u pitanje stav ovog tročlanog konzilijuma, sad se vidi, potvrđuju i vaši lekari, vaš zatvorski lekar je u dva navrata zabranio da dođem na suđenje, najpre 11., a onda 21. novembra. Ja sam se spremio da dođem 21. novembra. Obukao, vezao mašnu i već obavešten kad mi je transport, kad mi je zabranjeno da dođem. Prema tome, ono šta gospodin Bonomi kaže nije mogao da dođe, nisam došao, jer mi je vaš lekar zabranio da dođem. Da to bude jasno. E sad, konačno, ovo pitanje na koje sam se ja i žalio 15. i strpljivo čekao dva meseca uz rastuće tegobe da se neke stvari zdravstveno reše, to je ovo pitanje vrlo ozbiljnih simptoma izuzetno jakog pritiska u ušima i preosetljivosti na zvuk. U Medicinskom centru lajdenskog univerziteta (Leiden University Medical Center) doktor Delar me je temeljno pregledao i napravio objektivan nalaz, kad kažem objektivan nalaz, govori o nalazu napravljenom bez aktivnog učešća pacijenta. Dakle, samo pasivno učešće pacijenta s obzirom da se nalaz izvodi dugotrajnim elektronskim ispitivanjem. I saopštio mi da je taj njegov objektivni nalaz u potpunosti potvrdio tegobe koje ja imam. Dakle i lekari po mom izboru koji su došli pošto mi praktično ništa nije popravljeno u dva meseca, a i lekari po vašem izboru, praktično su se izjasnili na jednak način. Meni je vaš zatvorski lekar rekao da se pretpostavlja da sam za ovih nekoliko dana uspeo da prikupim snage da mogu da izdržim torturu ovog pritiska koji imam u ušima i vezano za zvuk, jer mi je stavio u izgled da doktor Delar koji je zaista izuzetno stručan na tom polju priprema neko rešenje koje će mi olakšati, ako ne otkloniti probleme koje imam. Vrlo interesantan stav s medicinskog stanovišta, ali ja neću da ga komentarišem.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, mi nismo videli izveštaj doktora Delara, a vi ga spominjete, pa se zato pitam ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson (Robinson), nisam ga video ni ja. Ja znam šta je on meni rekao posle pregleda. Bio sam u Medicinskom centru Univerziteta Lajden, tamo sam bio na dugotrajnom pregledu, to je pregled na elektronskim instrumentima koji traje vrlo dugo, gde pacijent leži, a nema nikakvog pitanja, odgovora ili bilo šta drugo, vrši se ispitivanje elektronskim sredstvima i rekao mi je posle toga da je njegov objektivni nalaz potvrdio upravo te tegobe na koje se ja žalim. To mi je rekao. Verovatno je on i napisao izveštaj. Doktor Falke (Falke) je došao kod mene da mi kaže da ima za mene dobru vest da doktor Delar smatra da će moći da mi ublaži te tegobe ili poravi. Ja sam mu postavio jedno logično pitanje, kad, on je rekao, pa evo ovih dana, mi ćemo da požurimo. Pitao sam ga "a kako ću ja da radim u međuvremenu? Pa valjda ste skupili dovoljno snage da izdržite još, vi ste izdržali dugo" i tako dalje. Ja sam bio na magnetnoj rezonanci u septembru u Bronovu. Pre toga kod specijaliste za uho, glo i nos. To traje tri meseca. I stanje je narastajuće postajalo loše ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ja sam, dakle, želeo samo da razjasnim da mi nemamo izveštaj koji ste vi pominjali. Možete da nastaviti u vezi sa pitanjem razdvajanja optužnica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ću preći i na to, ovo je povezano. Dakle, s obzirom da imate, imate pretpostavljam izveštaje doktora Van Dajkmana?

SUDIJA ROBINSON: Da, imamo ga. Dva izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, ovde piše: "Savetujem da se odobri dovoljan odmor".

SUDIJA ROBINSON: Ali kao što ste i vi rekli, on dalje kaže da ne smatra da je potrebno šest nedelja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: "Ponešto previše". Ja sam na to ukazao, nisam hteo da jednostrano citiram ono što je on rekao. Prema tome, gospodo, moje je pravo da od vas tražim da mi omogućite ostvarivanje prava na zaštitu zdravlja, a mislim da je vaša obaveza da bar to moje pravo poštujuete i štite. I to je pravo jače i starije od svih drugih prava i preokupacija zbog kojih ste sazvali ovu raspravu jutros. Dakle, moj zahtev je, nadam se, dovoljno

jasan. Ja tražim da mi omogućite pauzu da se oporavim, pauzu za odmor. Ja razumem da je vaša ključna preokupacija ...

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, ja sam sačekao da završite razgovor. Gospodin Najs je između ostalog pomenuo pitanje da li ja uzimam lekove. To može da pomene neko ko ne zna kakva je procedura u zatvoru. U zatvoru se lekovi uzimaju pred stražarima. To ne važi za mene samo, to važi za sve. I upisuje u knjigu tačno vreme kad je uzeto. A ja sam tražio od Falkea da mi naprave laboratorijsku analizu da vidim kako lekovi deluju i u svim, u kontekstu svih mojih drugih nastojanja da sebi pomognem. A napominjem doktori koje sam pozvao došli su dva meseca, ne, više od dva meseca od kad sam se obratio Falkeu i otkad su me počeli da šalju na preglede. I sve je to organizovano mimo remećenja bilo kakvog vašeg plana. Prema tome, tu da se razumemo, da ne slušam više ovakve besmislice o kojima govori gospodin Najs. Gospodo, vaša ključna preokupacija je vreme i o tom vremenu brinete do te mere da kad govorite o mom zdravstvenom stanju, tretirate ga isključivo kako piše u šestom paragrafu od kraja vašeg naloga, citiram: "Kao stanja i faktore koji sve vreme ometaju ovaj postupak". Tako da mislim da zaštita zdravlja i mera u kojoj ovaj megalomanski postupak koji je uz vaše dopuštenje lansirala druga strana ometa moje zdravlje, to vama, po svemu sudeći, nije bitno. Želim da vas podsetim, gospodo, vi ste u paragrafu 4 vašeg naloga koji je ovde na stolu, izneli hronologiju vašeg staranja o ekspeditivnosti postupka. Ja neću da citiram, jer vi to imate. Međutim, zanimljivo je i indikativno da ta hronologija, to jest ta velika briga da postupak teče brzo, počinje u julu 2004. godine. To vam pokazuje vaša hronologija. A to je momenat kada ja treba da počnem da izvodim dokaze Odbrane. I to u vremenu od 150 dana koje ste mi dali i za koje ste rekli da su isto što i 300 dana koje je dobila druga strana. Ja sam pre nekoliko nedelja pomenuo da broj sati koje sam dobio od druge strane pokazuje zbir u kome nedostaje bar 70 dana, vi mi niste dali da o tome nastavim, ja o tome nisam govorio, neću ni sad o tome da govorim, ali hoću da kažem da ovo stoji kao činjenica. Dakle, vi ste brigom za ekspeditivnost počeli da se bavite kad je počelo moje poluvreme. I na moju štetu. I brzina odvijanja postupka postaje bitna onda kada je trebalo da iznesem činjenice

o onome što se događa i biva bitnija od tih činjenica i čak bitnija od mog zdravstvenog stanja. A da ste takvu brigu o ekspeditivnosti vodili za vreme Najsovog i Del Ponteovog (Carla Del Ponte) slučaja onda ne bi dozvolili razne svedoke. Pa, gospodine Robinson, gospodine Kvon (Kwon), vi se sećate, pa mi smo ovde imali svedoke kao što je neki institut formiran na brzinu za nekoliko dana ovde u blizini, u Amsterdamu (Amsterdam) koji nam je držao predavanje o genocidu nad Jermenima u Turskoj (Turkey) i genocidu u Ruandi (Rwanda), još nekom trećem mestu, ne mogu više da se setim koje nam je taj Holanđanin pričao što vi nikad ne biste dozvolili da se ovakve stvari uopšte iznose na ovakvom mestu i da ne govorim o mnogo drugih relevantnih svedoka, dakle, o Jermenima smo slušali, a nismo slušali, na primer, ako je već holandski institut o činjenici zbog koje je jedina holandska reč koju zna ceo svet, aparthejd, nastala. Oni se time nisu bavili, ali su se bavili Jermenima i Turskom i to je bio deo njegove procedure. Da ne govorim o drugim svedocima koji su ovde govorili koješta i tračili vreme. Dakle, vi ste pokazali jedno ogromno razumevanje za megalomanske ambicije da se ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vi sada trošite naše vreme. Ovde smo da razmotrimo dva pitanja. Prvo, razdvajanje optužnica, drugo, vaše zdravstveno stanje. Molim vas da svoje izlaganje ograničite na ta dva pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa, gospodine Robinson, gospodina Najsa niste prekidalı kad je najapsurdnije tvrdnje ovde iznosio, a ja mislim da se i na te njegove najapsurdnije tvrdnje mogu da ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ako ćete da nastavite na ovaj način, ja ću da vas zaustavim. Vi morate da utvrdite da li želite da iznosite argumente ili ne? Ako ja nisam prekidao gospodina Najsa to je bilo zato što nije bilo razloga da ga prekinem. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dalje, evo pozivam se na ovo šta piše u vašem ovom, u vašoj odluci o ovom nalogu o kome danas raspravljamo, dakle, vreme koje je, vi kažete izgubljeno zbog mog zdravstvenog stanja u periodu kada se počeli vrlo intenzivno da budete zainteresovani za brzinu postupka, ja želim da vas podsetim da je to vreme koje vi nazivate izgubljenim daleko kraće od vremena koje je izgubljeno iz jednog drugog razloga, a to je bilo

vaše protivpravno oduzimanje mog prava na odbranu iz septembra prošle godine. Zbog tog vašeg postupka, neki od rokova koje ste sami odredili i koje navodite u pomenutoj hronologiji bili su nužno probijeni već u momentu kada je konačno izvođenje mojih dokaza započelo nakon odluke ovog vašeg Žalbenog veća. Prema tome, nemojte gospodo na račun mog zdravstvenog stanja, za koje ja ne snosim krivicu, da stavljate gubitke u vremenu do kojeg je došlo zbog vašeg nepoštovanja prava za koje ne mogu da primetim da niste krivi. A što se moje bolesti tiče, deo odgovornosti za pogoršanje snosi i ova druga strana koja me svojim megalomanskim pristupom izložila svojevrsnoj torturi i u onom svakodnevnom i u pravnom smislu reči kojoj se vi niste suprotstavili. U petom paragrafu od kraja vašeg naloga kojim ste zakazali ovu raspravu, vi se osvrćete na stavove Žalbenog veća. Ja mislim da je zbog značaja toga na šta se vi osvrćete nužno da se vidi šta piše u tom, 26. paragrafu. Dakle, piše: "Ako Tužilaštvo ne ispuni tu obavezu, Pretresno veće ima dovoljno ovlašćenja prema Pravilniku o postupku i dokazima (Rules of Procedure and Evidence) da Tužilaštvu naloži da smanji svoj popis svedoka kako bi se osiguralo da se suđenjem može upravljati. I, konačno, ukoliko Pretresnom veću postane jasno da se suđenje razvija na takav način da se njime više ne može upravljati, pogotovu ako Tužilaštvo, na primer, nije u stanju ili ne želi da ispuni svoje odgovornosti i ne želi da ograniči količinu dokaza koje izvodi, Pretresno veće će i dalje imati mogućnost da u tom trenutku naloži razdvajanje optužnice jednog ili više područja u bivšoj Jugoslaviji". Dakle, ovde se govori o vašim sredstvima koja su vam na raspolaganju u slučaju da druga strana, naglašava se, ne postupi po svojoj obavezi iz člana 25, gde kaže da se od Tužilaštvu traži velika odgovornost, da se osigura jedinstvenim postupkom, da Pretresno veće i Odbrana ne budu preopterećeni nepotrebnim materijalom. Dakle, tu vaše sopstveno Žalbeno veće kao primer uzroka za nemogućnost upravljanja postupkom, za njegovu nesavladivost navodi odsustvo suzdržljivosti ove druge strane u izvođenju svojih dokaza. Ali ne samo taj primer, već i sistematsko tumačenje onoga šta je Žalbeno veće reklo u kontekstu u kome se govori o razdvajanju postupka jasno ukazuje da je imalo u vidu situaciju do koje je odavno došlo zbog megalomanskog pristupa Tužilaštva ovoj operaciji koju ovde nazivate "suđenjem". Čak želi da ovde napomenem da moje zdravstveno stanje Žalbeno veće uopšte nije imalo u vidu i ne smatram ni da je trebalo da ga ima u vidu u to vreme, ali nemajući u vidu to, ono je naglasilo potrebu odmora. Molim vas, u tački 27, kaže: "Kao što se pokazalo neophodnim prilikom svih dugotrajnih suđenja pred ovim Međunarodnim sudom,

Pretno veće će povremeno morati da pravi pauze u izvođenju dokaza kako bi se stranama u postupku omogućilo prestrojavanje u hodu i, ukoliko takva potreba postoji, da se optuženi koji nema branioca odmori od rada koji mora da obavi". Dakle, gospodo, jedini efekat koji na odvijanje ovog procesa može da proizvodi moje zdravstveno stanje su povremeni zastoji zbog pogoršanja. Ili, da je sreće, zbog povremenih preventivnih pauza radi odmora kojima bi se sprečila ta pogoršanja. Vi u vašem nalogu tvrdite da su moje zdravstveno stanje i te pauze koje nalaže, "stanje i faktori", to citiram, kako vi to zovete, "koji sve vreme ometaju ovaj sudski postupak". A pozivate se na paragraf 26 koji sam sad citirao, Žalbenog veća. Tvrdite da oni dovode do toga da se postupkom ne može upravljati pa stoga treba izvršiti razdvajanje. Pa, upravo je pravljenje takvih zastoja Žalbeno veće vama naložilo u paragrafu 27 koji sam vam takođe citirao tog istog akta. Da se povremeno daje odmor i tako dalje. E sad, mi recite, gospodo, zar mislite da je neko lud da pomisli da je Žalbeno veće u paragrafu 27 naložilo mere za koje u paragrafu 26 smatra da su štetne i da dovode to toga da se postupkom ne može upravljati. Da li hoćete da kažete da su vaše kolege iz Žalbenog veća toliko nerazumne da traže od vas da određujete pauze u suđenju, da pri tom smatraju da se tim pauzama vrši opstrukcija procesa? Tako bi onoj logici što je ovde iznosio gospodin Najs, tako bi ovde trebalo da ispadne. Naravno da nije tako. Ispravan zaključak je da vi razdvajanjem hoćete da prekršite odluku Žalbenog veća o spajanju i da to kršenje hoćete da izvršite pozivajući se upravo na samu tu odluku Žalbenog veća i u tom pozivanju iznoseći netačnu interpretaciju njihovih reči. Dakle, tu bi se radilo o zloupotrebi jednog akta radi kršenja tog istog akta, što je prosto neverovatna antipravna i antilogična akrobacija. A drugi ispravan zaključak je da vi već godinama kršite ...

SUDIJA BONOMI: Gospodine Miloševiću, ono šta vi stalno ignorirate kad govorite o tom dokumentu je da je Žalbeno veće sve to pisalo kada je ovo suđenje bilo pet dana nedeljno i od tada su svi dali sve od sebe kako bi vam dali dovoljno odmora, počev od 2003. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kad ste mi vi to dali odmor? Samo me podsetite, molim vas.

SUDIJA BONOMI: Svake nedelje dobijate odmor zbog toga što možete da radite samo tri dana nedeljno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Niko ne radi pet dana nedeljno, a pogotovu u ovako dugom postupku, prema tome, nemojte meni da računate. Molim vas, u izveštaju doktora Van Dajkmana koji deo nisam citirao, u prethodnom pasusu iznad ovoga koji sam citirao, kaže: "U svetlu trenutno važećeg radnog rasporeda, razumljivo je što je pacijent umoran. On ima tri zasedanja Suda nedeljno, a ostatak vremena provodi pripremajući se za njih uključujući i razgovore sa svedocima". Kako vi zamišljate da ja mogu da razgovoram sa svedocima u ove preostale dane, ako ne raspolazem njima? Ja uopšte ne razumem tu logiku ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vi možete da dobijete odmor, vi biste imali priliku da se odmarate ukoliko biste koristili sve šta vam je na raspolaganju, sve mogućnosti. Vi niste obavezni da razgovarate sa svedocima. To mogu da rade dodeljeni branioci. To što radite je po vašem izboru, tako ste vi odličili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam video kako dodeljeni branioci rade sa svedocima onda kad ste vi nasilno ovde omogućili da oni ispituju svedoke i zaključio da je to apsolutno neadekvatno.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Milošević, ono šta čoveku pada napamet, ono šta meni pada na pamet su reči Marka Antonija (Marcus Antonius) na sahrani Cezara (Julius Caesar): "Nezahvalnost je jača od oružja". Vi ste nezahvalni u odnosu na dodeljene braniocce i na sve šta su oni uradili za vas, svu pomoć koju su vam ukazali. I to vam ne služi na čast što se tako izražavate o njima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja uopšte ne želim da uvredim, ni gospođicu Higin (Higgins), ni gospodina Keja. Ni najmanje, ali i oni dobro znaju da veoma malo znaju o situaciji na teritoriji nekadašnje Jugoslavije, pogotovo o pitanjima o kojima ovde mene i za koja ovde mene optužuje gospodin Najs i cela ta strana koju on predstavlja. Gospodin Najs je ovde izneo apsurdne tvrdnje o nekakvim mojim zločinima u Bosni i Hrvatskoj, a za vreme čitavog iznošenja dokaza nije izneo ni jedan dokaz o nekim mojim zločinima u Bosni i Hrvatskoj. Izneo je događaje u Bosni i Hrvatskoj. A, s druge strane, ima itekako mnogo dokaza da je najveće moje zalaganje u svim tim godinama bilo da se postigne mir na čemu su mi odali priznanje i svi mogući zapadni lideri. Kao osobi koje ja najviše doprinela postizanju...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ja sam vas zaustavio. Želim da čujem vaše argumente o dva pitanja koja su pred nama. To su razdvajanje optužnica i, u meri u kojoj je to relevantno, vaše zdravlje. Sada ćemo zapravo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Samo da se uverimo da je transkript tačan. Ono šta sam ja rekao kad sam citirao Marka Antonija glasi: "Nezahvalnost je jača od oružja izdajnika". Gospodine Miloševiću, mislim da možete da nam pomognete. Imate 37 ili 45 preostalih svedoka za Kosovski deo suđenja. S obzirom na to koliko vam je dana ostalo za izvođenje svog postupka, kako planirate da organizujete svoju Odbranu tako da završite i Kosovo i Bosnu i Hrvatsku? I, molim vas, ne želim da ponovo čujem refren da to samo dokazuje koliko vam je malo vremena dato ili koliko je to vreme neadekvatno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Nije bio uključen mikrofoni. Kažem, gospodine Robinson, to pitanje vremena stavljate u prvi plan, pa pretpostavljam da ne možete da se protivite ako ja u vezi s tim pitanjem imam određeni komentar. Ja želim da vas podsetim, gospodine Robinson, da sam pre izvesnog vremena ovde ukazao na potrebu da mi se da adekvatno vreme, da ste vi lično tada rekli da je rano da se o tom razgovara. Dakle, da mi se da adekvatno vreme. A sada samo tamo gde ste me prekinuli vašom napomenom da treba da koristim nametnute advokate. Da vam kažem svoj stav, pa vi činite s njim šta hoćete i zaključajte kako hoćete. Ali mislim da vi taj stav ne možete da oborite nikad. Moje pravo da sam sebe zastupam proizilazi iz međunarodnog prava, pa čak se nalazi i u vašem Statutu. Prema tome, vi ste dužni da mi omogućite efektivno korišćenje tog prava. Ne može se to pravo sada nadoknađivati nekakvim nametnutim advokatima, dakle, moje pravo da se sam zastupam je utemeljeno u dokumentima koje vi znate veoma dobro. Dakle, dužni ste da mi omogućite efektivno korišćenje tog prava, a ne nekakvu fikciju da mi je to pravo dato, odnosno, samo formalno davanje, a suštinsko uskraćivanje toga prava. Ako ja imam to pravo, onda mi se mora omogućiti da ga efektivno koristim. Prema tome, primedba da ja ne moram da saslušavam svedoke je isto što ne moram da koristim svoje pravo. I da sam, eto, izabrao da koristim svoje pravo, pa prema tome, sam tu uradio na svoju štetu. Ovde je suština da mi omogućite efektivno korišćenje tog prava. E sad, u vezi sa ovim pitanjem vremena. Gospodin Najs je citirao

razne ovde dokumente, pa ćete o meni dozvoliti da citiram. Evo, imam, a imam i dovoljan broj primeraka za vas, ali to je na srpskom jeziku jer je srpski prevod. Ovo je izjava grupe članova ruske asocijacije međunarodnog prava za praćenje procesa "Tužilac protiv Slobodana Miloševića u Međunarodnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju" koju je pre par dana objavio "Moskovsku žurnal međunarodnog prava" i prevedena je iz tog njihovog, dakle, moskovskog žurnala, to je najveći, najznačajniji takav forum u Rusiji i najznačajniji časopis u Rusiji za međunarodno pravo. Između ostalog i u tački 1 koju razmatraju: "Pravo optuženog da ima dovoljno vremena," ovo ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu svoje odbrane, to je pod navodnicama izvučeno iz međunarodnih dokumenata. I tu stoji: "Posle potpisivanja prve optužnice protiv Slobodana Miloševića od strane Tužilaštva, pa do početka optužnog dela procesa, prošle su dve godine i osam meseci. Sve to vreme bilo je iskorišćeno za pripremu Tužilaštva. Priprema Tužilaštva nastavljena je još osam meseci posle privođenja optuženog u zatvor. Za pripremu Odbrane Slobodanu Miloševiću je bilo dato tri meseca." I onda citiraju vaš nalog vezan za pripremu i izvođenje odbranbenog postupaka od 17. decembra 2003. godine. "Posle određenog produženja tog roka u vezi s bolešću optuženog, vreme za pripremu Odbrane u celini je iznosilo šest meseci. Međutim, značajan deo tog predviđenog vremena nije iskorišćen za pripremu Odbrane, jer je Sekretarijat Tribunala odbijao Slobodanu Miloševiću sastanke sa njegovim svedocima, u vezi sa stanjem zdravlja optuženog. Apsolutno je jasno da je vreme za pripremu Odbrane u najsloženijem međunarodnom krivičnom delu koje sadrži optužbu od 66 tačaka i nekoliko hiljada epizoda, u zatvorskim uslovima, neadekvatno. U skladu sa principom ravnopravnosti strana u procesu optuženi mora da dobije za pripremu svoje Odbrane barem isto toliko vremena koliko se pripremalo Tužilaštvo protiv njega, od momenta potpisivanja optužnice, do početka sudskog procesa. U skladu sa principom davanja optuženom dovoljno vremena za pripremu svoje Odbrane, uz uzimanje u obzir izvanredne složenosti Predmeta, Slobodanu Miloševiću mora biti dato adekvatno vreme kojim se nepunih šest meseci nikako ne može nazvati. Zahtev optuženog da mu se da više vremena obilo je i Žalbeno veće koje je izjavilo da, 'izabravši pravo da se brani lično, optuženi je svesno lišio sebe svih pogodnosti odbrane sebe od pripremljenog tima advokata. A da on sam smosi odgovornost za sve posledice neprihvatanja advokata'." To je ova odluka od januara 2004. godine. "Pri tome se Žalbeno veće pozvalo na četiri odluke nacionalnih sudova, ali je zaboravilo da se pozove na važeće norme međunarodnog prava. Tako je najviše veće Tribunala koje je bilo

obavezno da zaštiti narušena prava optuženog, potvrdilo nezakonitu odluku Pretresnog veća kaznivši optuženog za izbor da se brani lično, ne navodeći pri tom pravno ubedljive argumente. Pravo na dovoljno vreme za pripremu Odbrane ne pripada advokatu nego samo optuženom. Osim toga, to pravo ulazi u spisak prava koja ne podležu ograničenju". Piše: "Vidi član 14, tačka 3, Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (International Covenant on Civil and Political Rights)," gde piše "svako ima pravo pri razmatranju bilo kog krivičnog dela za koje je optužen na kao minimum sledeće," i onda su tu garancije." I zaključak: "Tako grupa konstatuje," to je, znači, grupa članova ruske asocijacije međunarodnog prava, "kršenje od strane Tribunala prava optuženog da dobije dovoljno vreme za pripremu svoje Odbrane". Neću dalje da citiram, ja ću zamoliti da uzmete ovu izjavu koju mogu vaši prevodioci da vam prevedu na engleski jezik, jer ona sadrži i mnoge druge tačke, a mislim da bi bilo korisno da je ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Milošević, da li sam vas dobro shvatio da ste pročitali nešto iz "Žurnala međunarodnih advokata" (Journal of International Lawyers) da je ovo pravo sastavni deo prava koja nemaju nikakvo vremensko ograničenje. Da li ste to rekli?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam tačno pročitao ono šta piše u toj izjavi, vratiću se na to, samo da vidim ...

SUDIJA ROBINSON: Na koje pravo se oni pozivaju? Da li je to pravo da se optuženi brani sam?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pravo optuženog, pa citira se da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu svoje Odbrane. To je tačka 1 koju sam vam citirao.

SUDIJA ROBINSON: I da li oni kažu da to pravo ne podleže nikakvim vremenskim ograničenjima? Pokušavam da shvatim to šta ste upravo pročitali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, ne kažu da ne podleže nikakvim vremenskim ograničenjima nego upravo kažu koliko je vreme za pravljenje optužnice imala druga strana i tvrde da se meni bar takvo vreme mora dati. A citirali su tačno kad je potpisana ta optužnica i koliko su se

pripremali da bi počeli postupak. Prema tome, nije u pitanju nikakva fluidna kategorija bezgranična, nego govore i upoređuju vreme koje je imala druga strana na raspolaganju i vreme koje ste vi meni dali. I tih krnjih šest meseci ne može se upoređivati sa tri godine, a da ne govorim da se ne može upoređivati činjenica da ja svoju Odbranu vodim, a Del Ponte - Najs imaju ogromnu mašineriju, uključujući sve moguće službe, uključujući eksperte ...

SUDIJA ROBINSON: Hvala, hvala vam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, kad sam pomenuo oficire NATO pakta, podsetio bih vas, podsetio bih vas, pošto gospodin Najs govori o dokazima, da sam njihovog vojnog stručnjaka, gospodina Tunensa (Reynaud Theunens) koji je ovde izjavio u ime čitave grupe koja na tome radi, da su pregledali hiljade dokumenata, kad sam ga pitao imate li neki moj dokument, ako se sećate, gospodine Robinson, a on je rekao "imam". Ja sam ga zamolio da ga stavi na grafoskop i, znate, da li se vi sećate ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ja shvatam da vi tvrdite da optuženi mora da ima dovoljno vremena, ali ne mogu da razumem argument da nema nikakvog vremenskog ograničenja za pripremanje te Odbrane. Vi imate pravo da dobijete razuman rok. Ukoliko to rusko udruženje advokata kaže da nema nikakvog vremenskog ograničenja za organizovanje Odbrane i ako pri tom žele da kažu da optuženi ima pravo da izvodi svoju Odbranu do beskonačnosti, onda se ja sa tim ne slažem. Ja to apsolutno odbijam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, ja sam vam upravo odgovarajući na vaše pitanje rekao da oni ne tvrde da ima beskrajno optuženi pravo. Oni samo tvrde da optuženi treba da ima isto vreme koje je imalo Tužilaštvo u pripremi optužnice. A oni su to vreme tačno i egzaktno mogli da ustanove upoređujući datum pokretanja optužnice i datum početka ovde procesa. I to je potpuno egzaktno utvrđen rok. A da ne govorim da pre nego što su napisali optužnicu su tako nešto morali takođe da rade. Prema tome, niste pravilno razumeli objašnjenje i citat koji sam izneo i zato vam i predalžem da uzmete ovu izjavu da je pročitate. Mislim da su to eminentni međunarodni pravници i želim tome još da dodam da nije reč samo o, ovde je reč samo o izjavi međunarodnih pravnika Ruske Federacije (Russian Federation), ali postoji čitav široki krug stručnjaka za međunarodno

pravo iz drugih zemalja uključujući i one koji su pisali peticiju Kofi Ananu (Kofi Annan) u vezi sa vašim postupcima prema meni iz nekih tridesetak zemalja koji su je potpisali i išli da posete predsednika Saveta bezbednosti (UN Security Council). Prema tome, ovde je reč o stavu koji je veoma široko u svetu prisutan, gospodine Robinson. A meni bi bilo dovoljno da sam na vašem mestu da pročitam i ovaj stav stručnjaka Ruske Federacije koji spadaju u najjemenitnije na svetu. Dakle, da nastavim. Sadašnja situacija je, dakle, neposredan rezultat jedne megalomanske ambicije druge strane a i verovatno želje da količinom materijala nadomeste endostatak ozbiljnih dokaza protiv mene. Dokaza koje ne mogu da imaju. Jer za neistinu ne postoje i ne mogu da postoje valjani dokazi. A vi ste ovu drugu stranu podržali vašim tolerantnim odnosom suprotno vašoj obavezi da je zauzdate i da je blagovremeno primorate na uzdržanost. Prebacivati odgovornost na mene koji sam prva i glavna žrtva bombardovanja materijalima i svedocima koje je izvršila ova druga strana uz vaš blagoslov. A smatram da je to specifičan vid torture, predstavlja jedan svojevrstni cinizam, prebacivanje takve odgovornosti na mene. A u toliko veći ukoliko se to vezuje za moje zdravstveno stanje. Koje je upravo značajno pogoršano zbog te torture kojoj sam izložen. Ja želim da vas podsetim da je prilikom svedočenja generala Stevanovića u nekom kontekstu, nije sad ni bitno, može se pogledati transkript u kom, ja sam rekao da mi je druga strana dostavila preko milion stranica materijala. Gospodin Najs je tada intervenisao i rekao da je samo 600.000, a da se u pogledu ostalog radi o duploj dostavi. Ne ulazeći u to da li je ono šta je duplo dostavljeno treba da se pročita da bi se moglo znati da li se radi o dvostrukoj dostavi. I za takvu neodgovornost svakako nema opravdanja. Dolazim do toga da je svaki učesnik u ovom postupku morao da čita 500 do 1.000 stranica dnevno, svakog dana tokom tri i po godine, bez izuzetka i uz sve druge obaveze. Normalan čovek, naravno, nije u stanju da pročita i manji deo toga. A pošto verujem da niko ovde za sebe ne bi smeo da tvrdi da je nadčovek, onda dolazimo do zaključka, do jedne nerealne situacije. U ovoj sali tri i po godine sedi grupa ljudi i učestvuje u nečemu što ce može nazvati, što se naziva suđenjem, a niko od tih učesnika u postupku ne zna šta piše u dosijeu na osnovu koga se ovde raspravlja. A, molim vas, u izvesnoj meri ne samo da to ne zna, nego ne zna za šta me ta druga strana goni. U pogledu ovih nerazjašnjenih pitanja posebno želim da izdvojim vama poznato pitanje Velike Srbije. Vezano je upravo za ovo. Tu svoju tezu je ova druga strana kada je pre četiri godine tražila spajanje postupka predstavila kao onu nit koja spaja tri optužnice.

Što je Žalbeno veće prihvatilo. Ni o razdvajanju se ne može govoriti, a da se ne reši sudbina tog pitanja. Gospodin Najs je 25. avgusta ove godine, posle tri i po godine suđenja, kazao da me ne goni za Veliku Srbiju i to pošto mi je tu ideju pripisivao od samog početka, od svog uvodnog izlaganja, preko zahteva za spajanje postupka, pa do svedočenja preko polovine svojih svedoka koji su najčešće govorili o Velikoj Srbiji govorili kao o mom cilju i odgovarali na direktna pitanja ove druge strane o tome. Dakle, bilo kakvo razdvajanje ne može se raspravljati pre nego što se daju odgovori na neka pitanja. Kakva je sudbina tri i po godine postupka u kome smo i vi i ja, a verovatno i ova druga strana smatrali da mi se sudi za Veliku Srbiju kao cilj nekakvog zločinačkog poduhvata i tokom kog perioda smo svoje postupke, razumevanje toka suđenja, ispitivanje svedoka, prilagođavali tom uverenju, koje smo sve vreme imali i koje su i kod mene i kod vas stvarali gospodin Najs i njegovi svedoci? Dakle, ja od vas tražim da mi odgovorite na to kakva je pravna valjanost čitavog tog dela postupka u kome smo svi mi funkcionisali u stanju zablude ili obmanutosti u pogledu centralne tačke svih optužnica. Kakva je sudbina svedočenja svedoka Tužilaštva koji su govorili o Velikoj Srbiji kao mom cilju i da li ćete iskaze izuzeti iz spisa ili ćete mi dozvoliti da ih unakrsno dodatno ispitam u svetlu sada promenjenih tvrdnji ove druge strane? A suština pitanja je opet kakva je sudbina uopšte tog pojma udruženi zločinački poduhvat i njegovog cilja posle ove promene? I o kakvom se uopšte fantomu koji se naziva udruženi zločinački poduhvat ovde radi i šta je, u stvari, ono za šta se tuži? Prema tome, ovde, ljudi koji ovde sede, uključujući i mene i vas, s jedne strane apsolutno ne mogu da znaju šta sve piše u dokumentima koje je gospodin Najs isporučio u takvom milionskom broju, već niko ne zna za šta me, u stvari, tužilac i goni. Uključujući i samog tužioca, ni on ne zna za šta me goni. Sve skupa, to je situacija i slika pred kojom bi se ja mislim i sam Franc Kafka (Franz Kafka) postideo zbog manjka imaginacije. Dakle, sada, gospodo, posle skoro četiri godine, u jedinstvenom postupku, nakon propuštanja da izvršite svoje obaveze i obuzdate drugu stranu, to šta vam je naložilo Žalbeno veće, pa možda u to vreme, dakle, blagovremeno i razdvojite postupak, vi hoćete da to razdvajanje izvršite sada, posle četiri godine. U kome se, posle četiri godine ova operacija izvodila kao jedinstvena celina, ne samo u proceduralnom, već pre svega u materijalnom smislu, gde je druga strana izvodila svoje dokaze tretirajući svoje dokaze kao jednu suštinsku celinu, gde sam i ja svoju Odbranu postavio kao jedinstvenu celinu u suštinskom i u procesnom smislu. I u kojoj bi značajan deo svedoka, upravo zbog stalnog pritiska na vreme na kome vi insistirate, ono šta vi

zovete "cross over", svjedoci koji svjedoče i o Kosovu i o Bosni i o Hrvatskoj. Jer morao sam da napravim neku selekciju, uz, moram da kažem, veliki trud. Tu se odmah postavlja i sledeće pitanje. U te svjedoke koji se odnose u najvećem delu na Kosovo, ali neki od njih i na Bosnu i Hrvatsku, spadaju svjedoci za koje sam tražio da izdate nalog da dođu da svjedoče. Pre svega mislim na bivšeg američkog predsednika Klintona (Bill Clinton), komandanta snaga NATO pakta, Klarka (Wesley Clark) pri čijem ste mi svjedočenju zabranili da ga pitam i o ratu kojim je komandovao i agresiji kojom je komandovao i o knjizi koju je napisao. To su ključni svjedoci. Godinu i po i više traje korespondencija s njima, krajnje je vreme da vi jednom shvatite da oni neće da dođu bez vašeg naloga i da donesete taj nalog.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ovo je opet nešto na čemu biste vi itekako trebali da budete zahvalni dodeljenom advokatu. Putem njihovih poteza, zbog njihove profesionalnosti, mi sada razmatramo zahtev da se uputi poziv nekim svjedocima. Bez njihove intervencije, bez njihove pomoći, mi ne bismo takav zahtev razmatrali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To mi je poznato, to mi je poznato, gospodine Robinson. Dakle, razdvajanjem biste stvorili situaciju ne samo da me gone u jednim, a ja se branim do pola u istim, a od pola u drugim uslovima. Zaista me u materijalnom i suštinskom smisli optužuju za jedno, a ja moram da se branim malo od tog jednog, a malo od nečega drugog. Onda se ovo što ja činim u iznošenju istine praktično sabotira. Kasapi na određen način. A efekat činjenice da je gospodin Najs usred ovog postupka promenio svoju tvrdnju u vezi s Velikom Srbijom, to još multiplikuje. A tačno je ono što je rekao da bi vi o Kosovu onda bili u situaciji da odlučujete i pod utiskom dugogodišnjeg iznošenja potpuno besmislenih i ni na čemu zasnovanih tvrdnji u vezi sa Bosnom i Hrvatskom koje su monstruozne, a on ovde još pominje žrtve. Voleo bih da vidim jednu moju žrtvu, molim vas. On nikada nije uspostavio nikakvu vezu između onoga šta je iznosio i optužbe koju meni pripisuje. Pa, nisu ni te žrtve zaslužile da se za ono što su uradili drugi optužuju potpuno pogrešni ljudi i to pogotovo oni koji su najviše činili da to zlo tamo prestane. Gospodin Najs je maločas pomenuo "Aneks B". Ja nemam vremena da čitam taj "Aneks B", ali idem, evo, prvi svjedok ovde, Stjepan Mesić, sadašnji predsednik Hrvatske koji je ovde svjedočio, prvi svjedok u ovom "Aneksu B" koji je izlistan, čuveni Stjepan Mesić koji je sve učinio da rasturi Jugoslaviju koji je čak izjavio da je svoju ulogu izvršio

jer Jugoslavije više nema, ovde iznose među njegove, to je uobičajeni stil gospodina Najsa, potpuno neutemeljene stvari, kaže: "Mesić tvrdi da je Miloševićev govor na Gazimestanu (Gazimesan) bio prekretnica" i tako dalje, i tako dalje. Budalaštine najobičnije. I taj Mesić je to pokušao iz one iskrivljene i falsifikovane emisije Bi-Bi-Si-ja (BBC) koja je izgleda zvezda vodilja gospodina Najsa. Pa, ne zasniva se nekakav proces na čitanju stripova i gledanju televizijskih serija, nego valjda se zasniva na činjenicama. Ovo je neozbiljno i cela ova njegova predstava i ceo taj tužilaški slučaj je jedan kič, kako po sredstvima koje je izneo, tako i po svedocima koje je izveo. Jedan kič. Dakle, sada ako biste vi hteli da promenite to bi isto bilo kao da neko igra fudbalsku utakmicu prvih 50 minuta fudbal, a posle 40 minuta da igra košarku. A i još gore, u stvari, jer negativne posledice isključivo su na strani Odbrane. Isključivo na mojoj starni. I još besmislenije, jer promena uslova ide samo na moju štetu. I želim da ...

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak, gospodine Miloševiću.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle, u tome koliko nema smisla predlog za razdvajanje, mislim da ste možda na najubedljiviji i najslikovitiji način upravo sami nešto rekli u 3. paragrafu od kraja vašeg naloga koji glasi: "Možda će biti u interesu pravde da Pretresno veće razdvoji kosovsku optužnicu i završi sa tim delom suđenja i donese Presudu o tome". Vi ste upotrebili ovde, dakle, jasno reči "deo suđenja". Znači, trebalo bi da cilj bude da se zaključi "parts of the trial", međutim, "parts of the trial" ne mogu da budu zaključeni. Ne mogu da budu zaključeni delovi suđenja. Suđenja koja imaju tužilački deo i deo odbrane mogu da budu zaključena, a zaključiti deo suđenja je u suštini zloupotreba suđenja. Ili kako bi to rekli, da kažemo "završiti deo suđenja je zapravo loše suđenje". I ja mislim da bi ova kafkijanska situacija koju sam maločas opisao, odlukom o razdvajanju bila učinjena samo još apsurdnijim. I neverovatnijim. A vi ćete, naravno, opet odlučiti po vašem i posle vam neće biti jasno zašto širom sveta ovo vaše suđenje se tetira kao jedna najobičnija farsa. Prema tome, gospodo, ja se protivim vašem nalogu i prvo što tražim, tražim da mi vtatite moje pravo na zdravlje, da mi omogućite dakle jednu pauzu za oporavak, a u vezi sa ovim šta je gospodin

Bonomi se zaprepastio kad je gospodin Najs govorio o čemu bruji čitava javnost, ja želim da vas podsetim: u svim paragrafima kosovske optužnice u kojima se govori o navodnim zločinima, nad navodno nenaoružanim Albancima stoji snage Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srbije, uradile su to i to. U svim paragrafima, bez izuzetka. A cela Srbija i svako u međunarodnoj javnosti zna da su snage Jugoslavije i Srbije branile zemlju od terorizma i NATO agresora. I to je ono što je čisto i jasno. E sada, vi to snage SRJ i Srbije koje u svakom paragrafu o navodnim zločinima treba da presudite na zaprepašćujući tajming kada počinju pregovori o nekakvom konačnom statusu Kosova i Metohije, da satvim na stranu što smo mi kao uslov prekida rata dobili najčvršće međunarodne garancije o teritorijalnim integritetu i suverenitetu zemlje. I, dakle, to tako, tako slikovito koincidira da ne postoji niko koga vi možete da razuverite da vaši nalogodavci upravo nemaju u vidu da te snage Savezne Republike Jugoslavije i Srbije moraju da budu optužene zato što su branile zemlju od terorizma i NATO agresora da ne bi bili optuženi oni koji su to stvarno napravili i izazvali i koji treba da ostvare svoje geopolitičke ciljeve. Dakle, to stoji u, u, vrlo jasno prisutno u javnosti i ovu koincidenciju su svi odmah primetili, nije bili potrebe niko da im objašnjava.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Miloševiću, možete li da mi pomognete i kažete kako ti nalozi od mojih nalogodavaca dolaze do mene? Jer izgleda da ja nemam neke od informacija za koje vi smatrate da su od suštinskog značaja prilikom mog odlučivanja. Odakle ti nalozi meni dolaze, od koga, kako ih dobijam? Vi tako ponosno negirate navode da ste vi davali naloge drugima i kažete da nema nikakvih dokaza da ste takve naloge davali drugima, recite mi onda koji su to dokazi na osnovu kojih vi kažete da ja od drugih primam naloge?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Bonomi, čitav ovaj Sud je zamišljen kao sredstvo rata protiv moje zemlje. Utemeljen nelegalno, odlukom nelegalnog organa, pod pritiskom onih sila koje su izvršile zločine nad mojom zemljom. I ima tu samo jedna stvar tačna. Tačno da postoji udruženi zločinački poduhvat, ali ne i u Beogradu, ni na prostoru Jugoslavije kao centru, već onih koji su u jednom ratu koji je vođen protiv Jugoslavije od 1991. godine uništavali Jugoslaviju. I Jugoslavija se nije raspala, već očigledno ...

SUDIJA BONOMI: Da li biste, molim vas lepo, odgovorili na moje pitanje? Odgovorite na moje pitanje i nemojte da držite politički govor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja, gospodine Bonomi, ne želim ovde uopšte da držim politički govor, ja smatram da ste vi u službi onih koji su izvršili zločin protiv moje zemlje i mog naroda. I primete platu od njih.

SUDIJA BONOMI: Vi, znači, odbijate da odgovorite na pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hoćete li vi da mi kažete od koga primete platu? Da li hoćete da tvrdite da primete od Ujedinjenih nacija (United Nations)? Ko finansira ovaj Sud, gospodine Bonomi? Ko je osnovao ovaj Sud, gospodine Bonomi? Ko je izvršio agresiju na moju zemlju, gospodine Bonomi? Pa vaša zemlja. Za koga ja tražim da dođe ovde da svedoči? Vašeg premijera Blera (Tony Blair).

SUDIJA BONOMI: Gospodine Milošević, da li vi ovde tvrdite da ja ne dobijam platu od Ujedinjenih nacija?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Tvrdim, gospodine Bonomi, jer Ujedinjene nacije se finansiraju i ovaj vaš nelegalni Sud se finansira iz svih mogućih izvora koje sam ja nabrojao. Uostalom ...

SUDIJA BONOMI: Ja pokušavam da shvatim ovo šta vi tvrdite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: ... primete platu preko ove institucije koja se časti izrazom Sud Ujedinjenih nacija, to je za mene potpuno nebitno.

SUDIJA BONOMI: Sada ste pak prešli na jedno drugo pitanje budući da se ispostavilo da niste u pravu. Hajde da se onda koncentrišemo na ono o čemu smo govorili, a to je pitanje razdvajanja optužnice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle, gospodo, rekao sam vam da se protivim razdvajanju jer je to bio, rekao bih, to je bio jedan rat i rekao sam vam Jugoslavija se nije raspala, niti volšebno nestala, već je razorena planski, nasilno i ratom. I taj rat još uvek traje. I jedno od sredstava tog rata je i ovaj vaš nelegalni Sud. I odmah da vam kažem, što se mene tiče i vaših presuda i u jedinstvenom i u razdvojenim postupcima se ja ne bojim ni najmanje.

Jer ako je po pravu, pravdi i istini, onda ovog postupka ne bi ni bilo. A kada već ima, onda bi mogao da se završi samo na jedan način Odlukom o nepostojanju krivice. A ako vi ne budete odlučivali po pravu, pravdi i istini, onda će takva odluka biti kratkog daha i brzo će se raspasti kao mehur od sapunice. Jer je sud javnosti, sud istorije i istine jači od svakog suda i nikog ne mimoilazi. Na svakome od nas, pa i od vas, gospodo, je da se opredelimo za kakvo mesto ćemo da se opredelimo pred tim sudom. I kakva će biti njegova odluka o nama. Nemojte da imate o tome nikakve iluzije. Dakle, protivim se razdvajanju, zahtevam da mi date vreme za oporavak, naglašavam da sam i danas došao u vrlo, vrlo lošem zdravstvenom stanju. Ali došao sam da ovo može da se nastavi. Prema tome, zahtevam da razmotrite moj zahtev da mi date pauzu za oporavak, a u vezi sa spajanjem i razdvajanjem sam vam rekao.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Milošević. Gospodine Kej.

ADVOKAT KEJ: Hvala, časni Sude. Argumenti optuženog usredsredili su se na dva pitanja koja su za njega od velike važnosti. Prvo, njegovo zdravlje i drugo, opseg i razmere optužnice protiv njega i materijali koje je morao da obradi. Jasno je da on svoju odbranu vodi već kontinuirano gotovo godinu dana. I sada je iskrsla nova komplikacija u njegovom zdravlju koja nije, po svemu sudeći, komplikacija kao što se izrazilo Tužilaštvo. To je stvarno postojeće zdravstveno stanje o kome govore medicinski izveštaji. Izveštaj koji je jutros spominjan mislim da će biti preveden do danas popodne, kako biste, dakle, mogli da uzmete u obzir i taj izveštaj specijalista o audiologiji optuženog. Na početku ovog suđenja Odbrana je tražila spajanje tri optužnice, iako oni sami nisu na početku napisali optužnicu kao jedinstvenu optužnicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da naglasim zbog javnosti koja ovo sluša na srpskom jeziku. Prevod na srpskom je bio da je Odbrana tražila spajanje optužnica. A ja vidim da je gospodin Kej rekao "Tužilaštvo je tražilo spajanje".

SUDIJA ROBINSON: Da, to je sasvim jasno.

ADVOKAT KEJ: Hvala, to je sasvim jasno. To je bila inicijativa Tužilaštva. Na početku se Pretresno veće nije složilo sa tom inicijativom. Izjavljena je žalba, održana je rasprava pred Žalbenim većem i tada su izneseni argumenti o obliku suđenja. To su bile 2001. godina i 2002. godina. Dakle, pre dosta vremena. U tom trenutku nije se moglo predvideti kako će trajati suđenje. U toj presudi Žalbenog veća, jasno je rečeno da Pretresno veće izražava zabrinutost nad svakim onakvim razvojem događaja u suđenju koji bi doveo do toga da Pretresno veće ne može da upravlja suđenjem ili da optuženi ne može da učestvuje u suđenju na odgovarajući način. I zato je doneta odluka koja nije bila permanentnog karaktera, nego privremenog, otvorena za dalje preispitivanje. I zato je i došlo do toga da se ponovo razmatra pitanje razdvajanja nekih tačaka optužnice u ovom suđenju. Mi ovde danas moramo da imamo na umu da je zdravlje optuženog koji vodi svoju Odbranu takvo da mora biti dovoljnog kvaliteta da on može efikasno da se brani. Isto tako vreme koje mu stoji na rasplaganju da iznese svoju odbranu po sve tri optužnice mora da bude dovoljno i adekvatno da bi njegova Odbrana mogla da bude efektivna. U ovom trenutku u suđenju, ako uzmemo u obzir vreme koje je Pretresno veće dodelilo za Odbranu, došli smo do otprilike 75 posto vremena za Odbranu. I svima je jasno da se u tom vremenu nismo na efikasan način dotakli odbrane za hrvatski i bosanski segment optužnice. Nas brine to da optuženi možda neće imati dovoljno vremena nakon što se završi sa kosovskim segmentom suđenja i da on tada neće moći na efikasan način da izloži svoju Odbranu u vezi sa ta dva preostala segmenta optužnice. Razmere Predmeta su možda jedan od razloga za to. Ako uzmemo samo kosovsku optužnicu, ako se pogleda koliko ima u svakoj tački optužnice zasebnih navoda o krivičnim delima, ako uzmemo u obzir takođe činjenicu da se terete dva modaliteta krivične odgovornosti prema članu 7.1, individualna krivična odgovornost i članu 7.3. odgovornost nadređenog i ako se u paragrafima optužnice razdvoje zasebni navodi za svaku opštinu, a o svemu tome će biti potrebno da se odluka donese zasebno, ja, kao advokat, nalazim nekih 150 do 200 zasebnih navoda. I činjenični nalazi potrebni da se pokrije tih 200, zapravo *de facto* 200 zasebnih tačaka, činjeničnih nalaza treba da bude 10 puta više zato što svaka od tih tačaka ima nekih osam do 10 elemenata na kojima se mora zasnovati činjenični nalaz. Prema tome, ovo Pretresno veće kada je reč samo o kosovskom segmentu optužnice suočeno je sa nekih otprilike 2.000 zasebnih nalaza, činjeničnih nalaza, za nekih 200 incidenata, a koji su spojeni u pet ili šest tačaka optužnice, jer se za svaki od tih elemenata

može reći da dokazuje neku tačku optužnice ukoliko se zaključi da su dokazi izvedeni u prilog dovoljni. A kad uzmemo tri optužnice u njima nalazimo 66 tačaka optužnice. Međutim, to je kao da gledamo tek naslove poglavlja, jer ovde imamo dva zasebna modaliteta odgovornosti po 7.1 i 7.3. To znači da broj tačaka raste na 132 u tri optužnice i onda, ukoliko napravimo isti proračun za kosovsku optužnicu, vidimo da se broj tačaka, odnosno navoda diže u hiljade i po mom mišljenju, negde blizu 10.000, ako, dakle, analiziramo situaciju onako kao što smo analizirali kosovsku optužnicu. Zato mi smatramo da nije ni malo čudno da su rezmeze ovog Predmeta takve da imaju uticaja na zdravstveno stanje optuženog. Oni sigurno imaju uticaja na to kako ovo suđenje može da se odvija. Optuženi je nedavno rekao da ima još nekih 19 preostalih svedoka za Kosovo. Pretresno veće dobilo je popis svedoka na osnovu njegovih najboljih procena preostalih svedoka, onih koje bi on želeo da pozove. I ispada da njih ima otprilike nekih 200. To se, naravno, odnosi na sve tri optužnice, taj ukupan broj svedoka. Mi, dakle, opet kažemo da nije ni malo čudno da je veličina i razmera ovog suđenja nešto šta njemu predstavlja poteškoću kad je reč pogotovo o njegovom zdravstvenom stanju. Tužilaštvo se tokom celog suđenja žalilo na to da nije bilo dovoljno rano obaveštenja i da nemaju dovoljno vremena da obrade neka pitanja. Nas brine to da bi sve ono vreme koje još stoji na raspolaganju trebalo da stoji na raspolaganju tako da optuženi može da iznese jednu efikasnu odbranu koju želi da iznese i to za sve tri optužnice. Kad je reč o dokazima koji su sada izvedeni, ako analiziramo dokaze koje su izneli svedoci Tužilaštva, videćemo da je nekih 15 posto vremena iz dokaznog postupaka Odbrane za Kosovo posvećeno pitanjima koja se tiču Hrvatske i Bosne. Prema tome, do sada se Odbrana odnosila uglavnom na kosovski deo optužnice. Treba imati na umu neke brojke koje se odnose na veličinu i razmere Predmeta zato što je pitanje daljeg odvijanja suđenja i zdravstvenog stanja nešto šta predstavlja pritisak i na Odbranu i na Pretresno veće. Sve se to odnosi na dokumentaciju i na pitanja koja treba razmotriti. Dodeljeni branioci su sastavili jednu tabelu koja će, nadam se, biti od pomoći Pretresnom veću. Želeli bismo da se ovaj dokument podeli pošto će on staviti u kontekst sva ona pitanja o kojima smo javno raspravljali, a da to sve nismo kvantifikovali. Trenutno smo stigli do otprilike 46.000 stranica transkripta i u toku ovog postupka protiv optuženog koji je započeo u julu 2001. godine imali smo 2.256 posebnih podnesaka. Broj strana koje sadrže ovi podnesci su 63.775. Dokazni predmeti Tužilaštva, a njih ima 930, podeljeni su na razne tabulatore i odeljke i njih ima 85.000 stranica, a to ne

uključuje DVD i informacije koje su u njima sadržane. Tužilaštvo je predstavilo 117 video snimaka, Odbrana je predstavila 328 dokaznih predmeta na otprilike 9.000 stranica, do sada. Što se tiče obelodanjivanja dokumenata i dokaznog materijala koje je do sad obavljeno da bi se strane upoznale sa Predmetom, broj stranica obelodanjenih dokumenata po pravilu 66(A)(ii), a to su izjave na koje smo se oslanjali tokom suđenja, iznose 106.000 stranica. Broj stranica obelodanjenih po pravilu 66(B), 207.000. Materijala po Pravilu 68 koji je dostavilo Tužilaštvo ima 930.000 stranica. Imamo jedan Predmet ovde koji je do sada imao oko 1.000.000 stranica dokumenata. Tačnije, preko 1.200.000.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, izvinjavam se što vas prekidam. Gospodine Najs, zamoliću vas da odgovorite na ovo i konkretno na jedno pitanje. Sad ću da vam kažem koje da možete da se pripremite. Pitao sam vas dok ste govorili zbog čega ste govorili o "po svemu sudeći" ili navodnoj bolesti optuženog. Gospodin Kej je na to odgovorio, a na to se pozvao i optuženi.

TUŽILAC NAJS: Ja sam to sve proverio i ispalo je da je moj odgovor netačan. Ništa u nedavnim podnescima ne podupire ono šta sam ja rekao. Samo ima nekih navoda o tome u ranijim podnescima. Hteo sam to da vam kažem, inače.

SUDIJA ROBINSON: Nastavite, gospodine Kej.

ADVOKAT KEJ: Hvala, časni Sude. Optuženi je u pritvoru, kao što znamo, već četiri godine i pet meseci i tokom tog perioda on je morao da obrađuje ovaj materijal koji je do sada obelodanjen. Mi znamo da je infrastruktura Suda često bila u situaciji da jedva može da primi i obradi takvu količini materijala, imali smo poteškoća sa prevodom dokumenata, dozvoljeni maksimum za prevod je oko 1.000 stranica mesečno, a to je količina koja se vrlo lako prekorači ako se ima u vidu koliko dokumenata optuženi mora da predoči, a znamo i da dokumenti Tužilaštva često prekoračuju tu granicu. Znamo takođe da je teško pronaći konkretne dokumente na koje su se pozivali nedavni podnesci. Nedavno se razgovaralo takođe o pitanju dokumenata koji su samo označeni radi identifikacije i kako treba pratiti njihov napredak kroz prevodilačku službu, kako bi se oni kasnije uveli u spis, kakvi su argumenti za i protiv njihove prihvatljivosti i dodeljeni branioci

su otprilike četiri nedelje radili sami, samo uz pomoć svojih stažera koji su dovedeni spolja, da se snađu u svom ovom materijalu. Znam da optuženi nije podneo nikakav pisani zahtev što se tiče ovoga, ali znam da za njega nije bilo moguće da obavi taj posao koji smo mi obavili. Sa tim podneskom je takođe bilo problema. Tužilaštvo je uložilo odgovor na jedan dokument, na naš dokument, u kome je sadržana jedan očigledna greška koju su oni nazvali tehničkom greškom, međutim, to je očigledno greška do koje je došlo upravo zbog obima i opširnosti materijala koji ovde moraju da se obrade. I nije ni malo iznenađujuće što je došlo do nesporazuma u vezi sa jednim konkretnim odeljkom i to je izazvalo tu grešku koja se provlači kroz ceo njihov dokument. To nije dobro ni sa organizacionog aspekta, niti je dobro za izvođenje dokaza Odbrane kao što nije bilo dobro ni za izvođenje dokaza Tužilaštva. U našem je interesu da dokazni predmeti optuženog budu uvedeni u spis i našem je interesu je da kada oni budu predočavani, što više tih dokumenata bude u tom trenutku prevedeno, tako da Pretresno veće može da ih čita i razume. To je mnogo bolje nego da se ti dokumenti na licu mesta prevode sa grafoskopa. U vreme kada su spojene razne optužnice u ovom Predmetu bilo je sasvim jasno da Tužilaštvo u svojim tvrdnjama navodi, između ostalog, da je postojao plan za stvaranje Velike Srbije i u taj plan su oni vrlo jasno uključili učešće optuženog. Kroz razne podneske Tužilaštva koji su se u međuvremenu menjali iznošeni su razni argumenti, ali ta veza je uvek bila u centru pažnje. 2001. godine i 2002. godine nismo mnogo više znali nego sada o tome kako zapravo izgledaju dokazi kojima oni raspolažu. Sada imamo više informacija o tome pošto smo saslušali sve njihove dokaze, a saslušali smo i dokaze Odbrane u odnosu na njih, pogotovo po pitanju Kosova. Vrlo je jasno da se koncept Velike Srbije nije uklapao i ne uklapa se sa onim navodima Tužilaštva u pogledu Hrvatske i Bosne. Ono šta je Tužilaštvo tvrdilo u to vreme nije dokazano onim materijalom koji smo do sada čuli. To je bar naše mišljenje. Tokom rasprave 2001. godine pred ovim Pretresnim većem, od Tužilaštva se tražilo da ovo objasni. Amikusi su takođe zamoljeni da podnesu svoje pisano mišljenje u vezi sa tim razlikama između optužnica, između raznih segmenata Hrvatske, Bosne i Kosova i Pretresno veće je tražilo od njih razjašnjenje. Ni u jednom trenutku se Tužilaštvo nije ogradilo od tog koncepta i te ideje i ta ideja o postojanju plana za stvaranje Velike Srbije je delimično i razlog što su ove optužnice svojevremeno spojene. Sada Pretresno veće može da pogleda unazad i da uzme u obzir sav dokazni materijal koji mu je predočen da oceni koliko su validne te tvrdnje. Naše je mišljenje da je vrlo jasno da kakve god

bile tvrdnje u pogledu Hrvatske i Bosne, to se sve zajedno ne uklapa kad se radi o kosovskoj optužnici. I juče ili danas je Tužilaštvo podnelo još jedan svoj dokument u vezi sa današnjom raspravom. Ja sam to primio jutros. Tu imamo i "Aneks B" koji je zapravo spisak svedoka koje je Tužilaštvo izvelo ovde u fazi Hrvatske i Bosne i tu se navode veze svedočenja tih svedoka sa kosovskom optužnicom. To je otprilike 20 do 25 stranica koliko ima ovaj spisak. Ja sam imao priliku da to samo ovlaš pogledam, međutim, mislim da imam komentar. Da odgovorimo na ovaj podnesak Tužilaštva trebalo bi nam dve ili tri nedelje rada. Međutim, mogu već sada da kažem nešto o prvoj strani. Pošto je taj jedan aspekt ovog Predmeta koji sam vrlo pažljivo razmatrao kada sam pripremao naš završni podnesak. Prvi svedok C-37 je označen kao svedok čije svedočenje ima veze sa nacionalnom ravnotežom na Kosovu. On, međutim, nije pružio apsolutno nikakav dokaz koji se tiče spornih pitanja u kosovskoj optužnici. Njegovo svedočenje tiče se jednog određenog dela Hrvatske, gde je on igrao određenu ulogu i ako pogledate transkript i vidite šta je tačno odgovorio u svom svedočenju, ne biste nikako odlučili da ga smatrate svedokom za Kosovo. I svedok Mesić je svedok sa kojim je optuženi imao puno kontakata. Vi ste čitali i slušali njegovo svedočenje, on uopšte nije relevantan za Kosovo. Ovde piše: "Milošević je bio od centralnog značaja za srpski nacionalizam, on je bio centralna figura srpskog nacionalizma". Međutim, Mesić ovde nije potreban kao svedok koji će iznositi tvrdnje Tužilaštva. Oni su pokušali da pozovu najveći mogući broj svedoka po tom pitanju u kosovskom segmentu suđenja da bi pokušali na neki način da ga povežu sa kosovskom optužnicom. Inače, njihova tvrdnja nikako ne stoji. Sledeći svedok, Matovina, takođe nema nikakve veze sa Kosovom, on je govorio o nekim opštim pitanjima koja se tiču svega što je prethodilo događanjima na Kosovu, a to je jedna autonomna pokrajina u okviru države i nema ništa u njegovom svedočenju što podupire bilo koju tačku optužnice. Novinar Anastasijević je govorio o *modus operandi* ovog optuženog i njegovom ponašanju. On je pisao članke o konfliktu u Hrvatskoj i Bosni. Opet nema nikakve veze sa Kosovom.

SUDIJA BONOMI: Kakve onda svrhe ima da vi pobijate svedočenje svih tih svedoka, jednog po jednog, kada je dovoljno da kažete "mi ćemo ranije ili kasnije doći do toga kada budemo pisali završni podnesak".

ADVOKAT KEJ: Kada je savršeno jasno da se izvode neki dokazi koji su vezani za Kosovo, vidimo da Tužilaštvo koristi sve šta može, sve šta im padne

pod ruku da pokušaju da dokažu neku vezu. I mi ostali moramo na to da odgovorimo. I optuženi mora na to da odgovori. Ukoliko argumenti nisu oblikovani i zasnovani na realnosti, ovaj kampanjski prilaz koji nije zasnovan na optužnici samo uzalud troši resurse optuženog kao i dodeljenih branilaca, a siguran sam i Pretresnog veća koji onda moraju da se bave ovim pitanjima koja su totalno besmislena. Samo zato da bi ih pobili. Vidimo iz samog ovog aneksa da gospodin Najs iznosi tvrdnje koje nisu bazirane na validnim argumentima i na rezonovanju. Na zdravom rezonovanju. U stvari, nisam siguran ni da je gospodin Najs sam ovo pisao.

SUDIJA ROBINSON: Ima nešto šta mi nije jasno. Na primer, što se tiče Matovine kažete da njegovo svedočenje nije ni od kakve ili nerelevantne važnosti za Kosovo. Kako ja to treba da razumem, gospodine Najs? Ako vi sami kažete da nije relevantno, zašto je to uključeno u ovaj spisak?

TUŽILAC NAJS: Mi smo naveli sve svedoke tako da vi vidite u proporcionalnom izrazu onaj broj svedoka čije je svedočenje direktno relevantno za Kosovo. Ovde piše relevantnost je ograničena ili nikakva zbog toga što uvek postoji mogućnost da u tom svedočenju ima nešto što je relevantno. Mi smo morali da napravimo kompletan spisak, inače bi to izgledalo selektivno.

ADVOKAT KEJ: Mislim da je vreme da komentarišemo jednog drugog svedoka C-1220. Za njega opet piše "relevantnost nikakva ili ograničena za Kosovo". Anastasijeviću je posvećen malo veći tekst. Ovde kaže slično. Piše da je optuženom prema svedočenju tog svedoka bio potreban drugi sukob na Kosovu da bi ostao na vlasti pošto su opozicione partije ustvrdile da je pokrao izbore u zimu 1996. i 1997. godine. To je, znači, novinar koji je pisao o tim stvarima koje su bile predmet velike kontraverze u to vreme i mislim da je tom prilikom optuženi rekao da vi dozvoljavate da svedoci Tužilaštva govore šta žele i da vam nije bitno šta oni misle i šta pišu, a Tužilaštvo se pri tom na njih oslanja. Idem dalje, po spisku. Sledeći je Dulović i piše "nama ništa šta je relevantno u svedočenju Dulovića za kosovsku optužnicu" i povlačenje paralela i korišćenje njegovog mišljenja u jednom kontekstu za primenu u drugom kontekstu, jednostavno ne pomaže ovom suđenju da se usredsredi na navode protiv optuženog u okviru optužnice i samim tim samo teraju optuženog da uzalud troši vreme, energiju i resurse boreći se sa ovim kampanjskim prilazom Tužilaštva. Svedok C-020, isto pitanje, radi se o paravojnim formacijama koje su bile aktivne u Hrvatskoj i kasnije na

Kosovu, to je sve o čemu je on govorio i tu ću se i zaustaviti, neću govoriti ništa o sledećih 50 stranica. Lazarević, od njega smo čuli nešto o Kosovu, mada je to jedva izvučeno iz njega, međutim, ima drugih dokaza na koje se Tužilaštvo oslanjalo koji su na različiti način formulisani i to je razlog zbog čega je on pozvan u hrvatskom delu suđenja. Zatim Mustafa Čandić koji je takođe govorio o vezi Velike Srbije sa svim ovim. To je kao da čitate sitna slova u nekoj instrukciji o tome šta sme, a šta ne sme da se radi sa nekom mašinom.

SUDIJA ROBINSON: Kada se radi o Velikoj Srbiji, sada moramo to da shvatamo kao da piše "proširena Srbija". Ja mislim da je trenutno to teza Tužilaštva.

ADVOKAT KEJ: Kosovo je u svakom slučaju deo Srbije tako da to meni nije jasno. Nema nikakvog smisla, po mom mišljenju. Međutim, "proširena" Srbija nije isto što i Velika Srbija, ali je možda dolazila do iste granice. Milan Babić takođe nema nikakve veze sa Kosovom i to je jedan deo našeg problema na strani Odbrane. To su razmere i obim i kada se usredsredite na konkretne činjenice više nego što ste u stanju u početnim fazama suđenja i kada vidite kako je formulisana optužnica i na kakve se dokaze oslanja tužilac i kad pogledate kakve dokaze izvodi Odbrana, imate osećaj da gubite vreme i uzalud trošite snagu i resurse zbog toga što obrađujete neka pitanja koja će ionako da se svedu ni na šta. Tako bar izgleda sa naše tačke gledišta. Mi ne znamo šta će o tome misliti Pretresno veće.

SUDIJA ROBINSON: Kolege me podsećaju da je vreme za pauzu. Pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej?

ADVOKAT KEJ: Hvala, časni Sude. Imamo jednu tabelu svedoka Odbrane u kojoj su navedene strane transkripta koje se odnose na Hrvatsku i Bosnu tako da može da se vidi u kojoj meri se poklapaju, tačnije preklapju, optužnice što mislim da će biti od pomoći Pretresnom veću. Možda i vi imate neku intuiciju o tome ali ja mislim da je dobro da vidimo kakvo je činjenično stanje. Ovo je pripremio jedan od naših pomoćnika. Uvažene sudije će videti da

ima svedoka Odbrane koji su, između ostalog, govorili i o pitanjima vezanim za Hrvatsku i Bosnu, uglavnom na početku suđenja, ali naravno, najizrazitije gospodin Šešelj koji je više nego bilo koji drugi svedok pružio takozvanog "cross over" materijala koji se odnosi na sva tri dela optužnice i to u iznosu od otprilike 10 posto Predmeta. Ostalih takvih svedoka ima oko šest posto. Što se tiče izvođenja dokaza Odbrane, Tužilaštvo je ponovo kritikovalo način na koji se to radi. Mogu li samo da podsetim Pretresno veće da je u 29 odvojenih zahteva Tužilaštvo tražilo da se izmeni njihova lista svedoka, da se uvedu novi svedoci, da se neki izbace sa spiska i zaključno sa 4. novembrom 2003. godine, znači, u fazi kada im je ostalo još 4 meseca do završetka njihovog postupka, Pretresno veće je moralo da izda nalog kojim traži od Tužilaštva da konačno utvrde spisak dokaznih predmeta i svedoka i da pruže definitivni spisak dokaznih predmeta u toj fazi suđenja. To je nalog od 13. septembra 2003. godine. Znači, u to vreme oni još uvek nisu imali konačnu listu. A razlog je isti kao i razlog koji muči optuženog. To je da suđenje ide određenim tokom, da se postavljaju nova pitanja, da se svedoci mogu menjati, neka pitanja u postupku dobijaju svoj razvoj, određene niti postaju jače, određene potrebe se javljaju tokom samog suđenja tako da se moraju prilagođavati i strategije i odgovori na te nove potrebe. Ovaj pokušaj da se vrlo rigidno primenjuju neki standardi tužioca na optuženog su dobili odgovor u nalogu Pretresnog veća koje je svojom odlukom priznalo da se okolnosti menjaju i dalo optuženom određenu slobodu. To je sve što bih ja trenutno imao da kažem o organizaciji i o zdravstvenom stanju optuženog.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine MekKormak (McCormack).

PRIJATELJ SUDA MEKKORMAK: Časni Sude, ja bih hteo da iznesem jednu protiv tvrdnju, ako smem. Ne znam da li se to ranije dešavalo na ovom suđenju kada se dve strane u postupku slažu u pogledu samog pitanja, ali se itekako ne slažu u pogledu razloga zbog čega traže jednu te istu stvar. Ja bih hteo da iznesem jedan alternativni zahtev u prilog odvajanja kosovskog dela optužnice u nadi da će to biti od pomoći Pretresnom veću u vašem razmatranju. Meni se čini da je najjači argument u prilog odvajanja kosovske optužnice dužina suđenja do današnjeg dana. Žalbeno veće je u pogledu odluke o dodeli branioca novembra 2004. godine, u paragrafu 19, u prvom, pasusu iskoristilo jednu metaforu upravljanja brodom. Kaže se da se ostavlja prema nahodaenju Pretresnog veća da pažljivo vodi brod ovog suđenja, nalazeći ravnotežu između prava gospodina Miloševića da se brani

sam i da istovremeno štiti interese Tribunala koji leže u razumnom skorom završetku suđenja kojim se on bavi. Žalbeno veće je zaista govorilo o pravu optuženog da se brani sam, ali mislim da u ovom slučaju oni generalno govore o pravima optuženog i sugerišu da Pretresno veće odlučuje o tome koje je najbolji način da se to ostvari i da se postigne ravnoteža između prava optuženog i fundamentalnog interesa ovog Tribunala da se predmeti rešavaju u razumnom roku. Međutim, s vremena na vreme, Pretresno veće je pokušavalo da preusmeri taj kurs i da ga prilagodi i saslušali smo mnoge argumente od raznih strana gospodina Miloševića i gospodina Keja, takođe, o različitim razlozima zbog čega ovo suđenje toliko dugo traje. Možda ima neke istine u svemu ovome. Realnost je, međutim, da za samo dva meseca nastupiće četvrta godišnjica početka ovog suđenja. Kada je Tužilaštvo prvi put zatražilo da se spoje sve tri optužnice 27. novembra 2001. godine, oni su naznačili ključne argumente u prilog svog zahteva. Jedan je ušteda sudskog vremena i resursa, javni interes u deljenju međunarodne pravde i u to vreme, u novembru 2001. godine, Tužilaštvo je tvrdilo da u ovom slučaju javni interes da se efikasno deli međunarodna pravda zahteva da se održi samo jedno objedinjeno suđenje. Međutim, pre četiri godine to je možda zaista i bilo tačno. Sada, međutim, ja mislim da je u javnom interesu da se kosovski deo optužnice odvoji. Ja bih u prilog toga rekao sledeće: Pretresno veće se u svom nalogu o rasporedu od jula prošle godine opredelilo da dokazni predmet Odbrane bude završen do oktobra 2005. godine. Mi znamo zbog čega to nije ispalo tako, ali taj datum je u svakom slučaju prošao. Nije se moglo predvideti na početku suđenja da ćemo izgubiti 66 radnih dana tokom dokaznog postupaka Tužilaštva. Zbog lošeg zdravlja gospodina Miloševića to nije bilo moguće predvideti na početku suđenja, da ćemo morati da radimo samo tri dana nedeljno umesto pet. Ima mnogo, mnogo razloga zbog čega je ovo trajalo toliko dugo do današnjeg dana.

prevodioci: Molimo amikusa da govori sporije, ukoliko je moguće, zbog prevoda. Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Prevodioci vas mole da govorite sporije.

PRIJATELJ SUDA MEKKORMAK: Izvinjavam se prevodiocima unapred. Možda je i moj naglasak problem. Moj argument je sledeći. Može da se kaže da je suđenje postalo takvo da se njime više ne može upravljati samo u smislu da neće relativno skoro doći do završetka suđenja. Ne može se

zaista reći da suđenjem više ne može da se upravlja, naprotiv, suđenjem se upravlja, međutim, ako gledamo u smislu cilja, onda treba imati na umu kolika je važnost ekspeditivnosti suđenja. Pitanje i to ozbiljno pitanje da li se suđenjem, u ovom obliku kakvo je sada sa tri spojene optužnice zaista može na taj način upravljati. Prema tome, moj argument upućen Pretresnom veću je da prilikom razmatranja pitanja da li treba razdeliti kosovski segment od hrvatskog i bosanskog segmenta, da treba imati na umu da Pretresno veće sada ima priliku da jedan veoma važan deo ovog Predmeta relativno skoro završi. To je i sam optuženi pokazao time što se koncentrisao u prezentaciji svoje odbrane do sada na Kosovo. I odgovarao je na navode koje je Tužilaštvo do sada iznelo u vezi sa Kosovom. Ja bih želeo da Pretresno veće uzme te argumente u obzir zajedno sa argumentima koje je izneo gospodin Kej, gospodin Milošević i gospodin Najš, iako su oni tvrdili da bi trebalo odbaciti pomisao na razdvajanje optužnica.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Gospodine Najš?

TUŽILAC NAJŠ: Prvo, ja sam to već napisao u našem podnesku, ali pomenuću još jednom. Mi se takođe oslanjamo i držimo našeg podneska iz jula 2004. godine u vezi sa tim. Sve ono što je napisano u tom podnesku i dalje vredi. Pretresno veće možda želi da zna, u svetlu onoga šta je rekao optuženi, da u paragrafu 25 mi predviđamo da bi bilo kakvo razdvajanje moglo da navede ljude u bivšoj Jugoslaviji da pomisle da se ovde radi i o nekim drugim skrivenim motivima, iako takvih motiva ovde nema. Središnje pitanje je zdravlje. Pretresno veće je to jasno dalo do znanja. Međutim, optuženi odbija da govori o problemu na tom uskom osnovu. I kad se od njega traži koliko mu vremena još treba za Kosovo, on odbija da to kaže. Ostalo je 25 posto njegovog ukupno dodeljenog vremena. To je otprilike 90 sati. Prosečno gledano, svedoci su do sada trajali po šest sati. Znači, 90 preostalih sati bilo bi dovoljno za 15 preostalih svedoka optuženog. Nema nikakvog razloga da se sumnja da ukoliko ova optužnica bude razdvojena da će onda optuženi insistirati da se sve vreme koje mu je prvobitno dato za tri optužnice sada iskoristi samo za jednu. A to je vreme koje je on prema vašoj sopstvenoj odluci trebalo da iskoristi da završi svoj ceo dokazni postupak i mi kažemo da to tako treba i da se računa. Treba uzeti u razmatranje da je on potrošio sve svoje vreme i zatim da se donese presuda. Optuženi je izneo netačne podatke kad je rekao da se pitanje efikasnog korišćenja vremena prvi put pokrenulo tek na polovini dokaznog postupka Tužilaštva. To je

potpuno neistinito. Još 11. decembra 2001. godine ja sam, ovde u sudnici, insistirao da se što je moguće više koristi Pravilo 92bis. U to vreme to je bila jedina metoda na raspolaganju da se usmena svedočenja zamene pisanim. 11. decembra 2002. godine u jednom pisanom podnesku ja sam prvi put sugerisao, mislim da je to bilo prvi put da bi trebalo da se poslužimo jednim sistemom glavnog ispitivanja na taj način da glavnog ispitivanja ne bude, nego da svedok svedoči uz svoje pisane izjave. Pretresno veće se nije tome priklonilo, ni tada ni kasnije i ta je metoda korišćena tek pošto je Žalbeno veće donelo svoju odluku, relativno kasno u dokaznom postupku Tužilaštva. Mi smo nakon te odluke taj način ispitivanja, odnosno uvođenja svedočenja u spis nastojali da koristimo za sve svedoke. Ja ovo kažem ne samo zato da istaknem kako optuženi nije u pravu kad kaže da efikasno korišćenje vremena nije bio faktor koji je bio važan od samog početka, jer jeste, nego i zato da budući da je sada Pravilo 89(f) na raspolaganju svima i mi se ne protivimo tome da ga i optuženi koristi i da ga je koristio, on bi do sada uspeo da izvede pred vas mnogo više svedoka nego što jeste. Optuženi je izneo opservaciju da niko u ovoj instituciji ne radi pet radnih dana u nedelji. Ja odmah moram direktno da mu kažem da je on, kad je reč o Tužilaštvu, sasvim u pravu, jer Tužilaštvo radi manje više, već proteklih četiri godine sedam, najmanje šest dana nedeljno. Ja to ne kažem zato da bismo se mi hvalili, nego zato kako bih podupreo jednu stvar koju smo rekli, a koja se spomnije u odluci Žalbenog veća o dodeli branioca u paragrafu 14 i u fusnoti 42. To je zapravo nešto šta je reklo Žalbeno veće, citiram: "Kad se govori o mogućnosti da se radi samo jedan dan u nedelji ili čak u mesecu, Žalbeno veće je odbacilo tvrdnju dodeljenog branioca da činjenica da Milošević nije u mogućnosti da brani sam sebe znači da je on procesno nesposoban". Žalbeno veće je zatim reklo sledeće: "Parničenje u suđenju je jedna izuzetno zahtevna profesija i ne može se prihvatiti da samo oni branioci koji mogu da udovolje zahtevima aktivnog učestvovanja u suđenju će se formalno smatrati formalno sposobnim". Prema tome, važno je imati taj princip na umu, jer se sada Pretresno veće našlo u situaciji u kojoj mora da uzme u obzir činjenicu da se optuženi sam opredelio da sam sve radi, a onda se žali na posledice te svoje odluke. Konačno, želim da kažem još jednu stvar. Optuženi želi još dvestotina svedoka, a do sada ih je izveo 40. Dakle, ukupno 240 svedoka. On je mogao svih 240 svedoka da izvede u vremenu koje mu je dodeljeno da se koristio svim onim merama za povećanje efikasnosti koje mu stoje na raspolaganju. Mi smo to koristili i on je to mogao koristiti. Isto tako, još jedna stvar koju je spomenuo gospodin Kej, a to je uručivanje popisa svedoka. Mi

u posljednje vreme nismo dobili ni jednu osim ove jedne koja nije službeno zavedena, mi ne znamo da li on priprema još neke svedoke, da li će još neki svedoci da dođu. Mi smo odgovorili na uputstva Pretresnog veća i uvek smo davali obaveštenje o tome kakav je naš prioritet svedoka. Mi smo bili sasvim transparentni. Mi smo rekli koga želimo da pozovemo, ali kako se situacija menjala i naši su se prioriteti menjali. I mi smo onda rekli, "evo, ovaj svedok nije više svedok koga želimo da pozovemo. Možda je to svedok koga samo Pretresno veće želi da pozove po Pravilu 98." I onda bismo obično dali sve detalje o svedoku. Dakle, u vezi sa ovom temom, samo da zaokružim, neće biti nikakve prepreke ukoliko dođe do suđenja do razdvajanja optužnica. Ono šta treba da se dogodi je to da u isto vreme treba doneti presudu za sve tri optužnice, a ne samo o jednoj. Prema tome, naš je stav da treba nastaviti ovo suđenje po sve tri optužnice i to ekspeditivno. Nekoliko reči o zdravstvenom stanju. Prvo, moram da kaže da mislim kako su svi zdravstveni izveštaji zapravo poverljivi. Ja bih sada želeo da nakratko pomenem ta dva izveštaja. Da li možemo da pređemo na privatnu sednicu da bismo govorili o tome? Mislim da je jedan pasus već pomenut ovde na otvorenoj sednici, ali ima još jedan povrh toga.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, kad je reč o tim stvarima, kad smo prvi put o tome govorili, ja sam odlučio da dokaze o medicinskim izveštajima možemo da čujemo na javnoj sednici, jer je to bilo u interesu suđenja i u skladu sa jurisprudencijom. Prema tome, mi sada ukidamo poverljivost tih izveštaja u onoj meri u kojoj je to potrebno.

TUŽILAC NAJS: Dobro, vrlo krako. Prvi izveštaj doktora Van Dajkmanna od 18. novembra 2005. godine, u svom zaključku kaže da nema nikakvog razloga da se promeni sadašnja situacija i citiram: "Po mom mišljenju nikakvih razloga sa kardiološkog stanovišta da se promeni sadašnji režim suđenja". Njegov drugi izveštaj od 22. novembra, 23. novembra, on u ovom zaključku pominje ono što je pomenuo optuženi i kaže, "kao i u prošlosti, ja kažem da treba da bude dovoljno odmora iako mi se šest nedelja čini pomalo previše". Prema tome, to je moguće pročitati tako da se shvati da je on ranije savetovao Pretresno veće da ne treba da menja sadašnji raspored suđenja. Ja se zaista ne sećam da je od tog doktora došlo bilo šta u smislu da sada treba da se napravi jedan duži prekid u suđenju. Iako taj izveštaj nije

baš sasvim jasan, ali meni se čini da on ovde govori o tome da je on ranije već savetovao Pretresno veće u vezi sa odmorom i da je Pretresno veće izašlo u susret takvom savetu. Kad je reč o zdravstvenom stanju kako ga je opisao optuženi, ako je to zdravstveno stanje zaista lošije i ako je situacija sada drugačija, iako u ovom trenutku mi nemamo ni jedan izveštaj koji bi detaljno opisivao takvu situaciju, barem ne od onih doktora na koje se oslonilo Pretresno veće, onda to nije situacija koju je opisalo Žalbeno veće kada je odlučivalo o modalitetu rada sa dodeljenim braniocem. I to me zato dovodi do predloga o kome možete detaljnije da pročitate u paragrafima 28 do 32 našeg podneska. Dakle, bez obzira na to da li se radi o medicinskim ili drugim razlozima, ukoliko iz bilo kojih razloga Pretresno veće smatra da postoje neki problemi u suđenju i da ne može da se nastavi sa radom onako kao što se do sada radilo, onda je sada trenutak da se više koristi dodeljeni branilac. A ukoliko dođe do opstrukcije toga, bilo od strane optuženog ili od strane drugih koji deluju u njegovo ime, da se na to odgovori čvrsto kako bi se jasno pokazalo da ovo Pretresno veće ima nameru da se ovo suđenje završi. Optuženi se oslonio na još jedan citat iz odluke o spajanju optužnica, to je paragraf 27, samo trenutak da pronađem, on je propustio da pročita rečenicu koja sledi odmah iza onoga što je citirao, a mislim da Pretresno veće zna šta tu piše. Citiram. Dakle, kad se kaže da optuženi koji se sam brani mora da se odmara, Žalbeno veće kaže još i sledeće: "Odgovornost za odluku optuženog da se ne služi uslugama advokata ne može se prebaciti na leđa Međunarodnog suda". Dakle, to je još jedan vitalni princip koji treba imati na umu. Optuženi je odgovoran za ono šta se njemu dešava, on je odgovoran za to što pokušava da radi više od onoga što mu zdravstveno stanje dopušta. Niko drugi nije odgovoran za to. Ja moram još jednom da ponovim. Ovo suđenje moglo je da traje daleko manje vremena kao što pokazuje dokazni postupak Tužilaštva. Vreme se produživalo zato što je optuženi vršio opširna unakrsna ispitivanja. Tužilaštvo je ograničilo svoje vreme unakrsnog ispitivanja na zahtev Suda i mislim da je uspela da to uradi unutar zadatih parametara. Prema tome, produženje vremena je odgovornost optuženog. Činjenica da je on to sam uradio znači da se odgovornost za to ne može prebaciti na neka druga pleća. Optuženi vam je skrenuo pažnju na jedan pasus u zahtevu za spajanje optužnica, to je paragraf 26, u stvari, nije zahtev nego odluka o spajanju optužnica, paragraf 26. To jedan dosta poznati pasus u kojem se kaže, "ukoliko Tužilaštvo ne ispuni tu svoju dužnost, onu dužnost koju je ranije definisalo Žalbeno veće, onda Pretresno veće ima dovoljna ovlašćenja," i tako dalje i tako dalje. Pa, naravno, nesumnjivo je to

da je Tužilaštvo sve te svoje obaveze ispunilo i sada više ne može da se govori o tome da bi se odluka o razdvajanju optužnica sada mogla zasnovati na nečemu što je napravilo Tužilaštvo. Ta mogućnost da je ikada postojala, trebalo je da postoji mnogo ranije. Još nekoliko stvari koje je optuženi rekao. On tvrdi da nije uspostavljena nikakva veza sa njim. Ako je to činjenica, zašto onda izvodi dokaze? U svakom slučaju, ako on misli da nije dokazana nikakva veza sa njim, onda on sigurno može da skрати svoj popis svedoka. Pogotovo može da izbací sve one svedoke koji ne služe u stroge svrhe iznošenja odbrane. On govori o mučenju u dokumentima. Naravno, kad se sudi jednom šefu države, bivšem šefu države i kada postoje obaveze iz Pravila 68 onda je neizbežno to da smo suočeni sa velikom količinom materijala. Ali sigurno ćete imati na vreme da je Tužilaštvo vrlo rano shvatilo poteškoće sa kojima su suočeni optuženi, gospodin Kej i drugi. I da je od samog početka radila sve otvoreno i javno iznosila parametre pretraživanja svojih baza podataka i pozivala sve strane u sudnici, pa čak i samo Pretresno veće, da nas obaveste ukoliko žele da mi promenimo naše parametre za istraživanje. Imali smo samo jedan takav predlog i to, čini mi se, da se naši parametri prošire i to od mog uvaženog kolege gospodina Keja, ali niko od nas nije tražio da mi suzimo parametre pretraživanja i tu su, dakle, naše ruke bile vezane. Nekoliko reči o Velikoj Srbiji, o tome smo čuli u par navrata jutros. Situacija sa Velikom Srbjom je već dosta raspravljana ovde, relativno nedavno. Pa, mi zato dopustite samo da podsetim Pretresno veće da sam ja od samog početka učestvovanja u ovom Predmetu bio uvek vrlo oprezan sa svojim rečima. Ako pogledate šta je rečeno tačno na Raspravi o spajanju, videćete da sam se ja vrlo oprezno izrazio. Žalbeno veće je u svojoj odluci od 18. aprila 2002. godine sasvim tačno shvatilo stav Tužilaštva što nije ni malo iznenađujuće. Tačno je da se u paragrafu 8 pominje pod navodnicima jedna vrsta "Velike Srbije", međutim, nakon toga u paragrafima 20 i 21, vrlo se precizno definišu teze Tužilaštva. Tu stoji sledeće: "Svrha u pozadini događaja u sva tri područja za koja se tvrdi da optuženi snosi krivičnu odgovornost bilo je prisilno uklanjanje većine srpskog civilnog stanovništva iz područja u kojima su srpske vlasti želele da uspostave i zadrže srpsku kontrolu. I to činjenjem zločina kojima se terete u optužnici. Činjenica da su se neki događaji dogodili u samoj Srbiji, a drugi u susednim državama, ne utiče na činjenicu da se ovde u svakom slučaju tvrdi da je optuženi delovao kako bi uspostavio ili zadržao srpsku kontrolu nad područjima koja su nekada bila deo bivše Jugoslavije". I zatim, u sledećem paragrafu kaže se: "Zajednički zločinački poduhvat da se prisilno ukloni većina srpskog stanovništva iz

područja u kojima su srpske vlasti želele da uspostave ili zadrže srpsku kontrolu činjenjem zločina za koje se terete u optužnici je jedna te ista transakcija, bez obzira na činjenicu da je ona izvršavana s vremena na vreme tokom jednog dužeg vremenskog perioda". Moje reči prilikom ispitivanja svedoka uvek su sledile upravo tu liniju koju smo izneli pred ovim Pretresnim većem. Ja sam se uvek oprezno izražavao, mislim da sam u samoj uvodnoj reči i rekao da sam optuženi nikada nije spomenuo reči Velika Srbija. Barem koliko mi znamo nije. Međutim, plan koji smo identifikovali dokazima je ono što povezuje sve tri optužnice i mi smatramo da će Pretresno veće učiniti veliku nepravdu ukoliko ne dopusti da se suđenje privede kraju i donese presuda po sve tri optužnice. Gospodin Kej je kada je govorio o Kosovu, pomalo ovlaš, ne mislim da kažem da je to bilo uvredljivo, ali, dakle, pomalo ovlaš je propustio da zabeleži mnogo dokaza koji su sada pred ovim Sudom i na taj način nije spomenuo da je Kosovo i na početku i u sredini i na kraju ovog skoro dvadesetogodišnjeg perioda ... Reakcija optuženog može da se vidi na više mesta. Pogledajte, na primer, samo neke naslove. Njegov stav u Hagu (The Hague), na konferenciji, njegov stav u Dejtonu (Dayton) gde je jedan od svedoka otvoreno rekao da je on odbio da se Kosovo stavi na dnevni red Dejtona. Ceo istorijat, na primer, bosanskih Srba 1994. godine i njihove peticije, o tome smo čuli od Koste Bulatovića, pritužbe o tome kako se postupa da Srbima u Republici Srpskoj i traženje odgovora od optuženog i u vezi sa Kosovom. Prema tome, sve je to onda dovelo do konkretnih događaja kao što je, na primer, veliko policijsko suđenje iz 1995. godine i represija nad kosovskim Albancima nakon toga. Nedavno smo imali jedan tipičan dokaz o tome, u kome se govori o tome kako je postojala represija u Drenici (Drenice), tom prekrasnom gradu gde se za Drenicu kaže "strah kuću čuva". Prema tome, Kosovo je objašnjenje i za uzdizanje ovog optuženog na vlast i za njegovo zadržavanje vlasti i na kraju i razlog za činjenje krivičnih dela. I relano gledajući, pravilno gledajući, potpuno je nemoguće kao što znaju svi upoznati sa događajima koji su se tamo odvijali, razdvojiti jedno od drugog. Kosovo je objašnjenje i za uzdizanje ovog optuženog na vlast i za njegovo zadržavanje vlasti. I na kraju i razlog za počinjenje krivičnih dela. U "Aneksu B" našeg podneska, nekoliko reči o tome. Ja, naravno, preuzimam potpunu odgovornost za dokumente koje dostavljam Sudu. Gospodin Kej je sugerisao da možda nisam učestvovao u sastavljanju toga, ali ja sam u svakom slučaju izdao uputstvo da se taj aneks sastavi, rekao kako da se sastavi, a u onoj meri u kojoj mi je vreme to dopustilo ja sam ga i pregledao. Prema tome, preuzimam potpunu

odgovornost za sadržaj tog aneksa. Niko drugi nije za to odgovoran. Isto tako, ja sam rekao da smo mi to pripremili relativno na brzinu tako da ako, na primer, pogledate stranicu gde se spominje C-47, a onda još i Babić, to jest ista osoba. Ali, u svakom slučaju, mi i na jednom i na drugom mestu pokazujemo stvarne dokaze koji pokazuju vezu. Mi to nismo pokušali da ostavimo po strani. Babić je rekao, "sve je počelo na Kosovu, to je dovelo do problema u Kninu," a na kraju je rekao, "Srbi koji su bežali iz Hrvatske, pozvani su ili prisiljeni da odu na Kosovo". Uzmite onda Mesića. On 1990. godine izražava zabrinutost o načinu na koji Srbija postupa na Kosovu. A optuženi mu onda kaže nešto u smislu, "kad ih dobro ošamarite, biće poslušni. Tako ćemo to rešiti". Uzmimo sledećeg, Anastasijevića. Sada karakterizovati svedoke, to nije prikladno. Niko ga nije zaustavio u njegovom svedočenju. Svedočenje je u potpunosti ušlo u spis i ono šta je on rekao, to je njegov sud na osnovu svega onoga šta je on saznao. Njegov sud je bio da je optuženom bio potreban još jedan sukob kako bi zadržao vlast i kako bi se taj sukob dogodio na Kosovu. Međutim, ono što je važnije ima veće veze sa činjenicama ukoliko mišljenja nisu toliko važna, optuženi je imao vojnu liniju koja je zaobilazila formalni lanac komandovanja. I to na Kosovu. Isto tako kad je reč o Arkanu, o Hrvatskoj, a kasnije i na Kosovu, naravno da je obrazac po kojem je ovaj optuženi znao, pa čak i upravljao nekim paravojnim formacijama poput Crvenih beretki ili Arkana, je od velikog značaja i, uz naše dužno poštovanje, sasvim je nerearno pokušati zaboraviti ili ostaviti po strani dokaze o tome da je on te stvari kontrolisao i u Hrvatskoj i u Bosni. To pominju svi svedoci. To ćete videti kad pogledate kosovsku optužnicu.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, Pretresno veće će morati da prouči vaš "Aneks B" i to veoma pažljivo, zato što izgleda da se tu ipak pomalo preteruje kad se govori o vezi.

TUŽILAC NAJS: Žao mi je da ste skloni da to tako opišete. To je dokument koji je pripremljen da bi vama pomogao. Žao mi je da kažete da je to preterivanje. Ja, u ime onih koji su taj dokument pripremili odbacujem tu opservaciju i podsećam vas, uz dužno poštovanje, kako je došlo do toga da je Žalbeno veće u svojoj odluci o spajanju optužnica jasno rekao, evo ponoviću to, već sam to pomenuo, ali ponoviću još jednom. Oni su rekli: "U to vreme, po njihovom sudu," a ništa se nije od onda promenilo, oni kažu, "veliki korpus dokaznog materiala relevantan za ponašanje samog optuženog u oružanim sukobima i relevantno za Hrvatsku i Bosnu, relevantno i za Kosovo". I zatim

se kaže: "Tužilaštvo ima pravo u kosovskom segmentu da dokaže ono šta želi, a da se to dva puta dokazuje, bilo bi trošenje vremena". Iako, naravno, znam da se to ovde ne može primeniti budući da Pretresno veće razmatra o tome da bi u slučaju da dođe do razdvajanja isto Pretresno veće nastavilo suđenje u ostala dva segmenta optužnice. Evo, skoro sam završio, pozivam sada Pretresno veće da postavi sledeće pitanje ili da razmisli o sledećem. Kako će se optuženi ponašati? Ako dođe do razdvajanja, da li zaista može da se očekuje da će se optuženi drugačije ponašati, da će imati drugačiji pristup ovom Pretresnom veću? On od vas ništa nije zatražio, naprotiv, on je u jednom trenutku, napisao sam njegove reči, od vas zatražio nešto na isti način na koji je zatražio pauzu ranije, on sada od vas traži prekid suđenja. Postoji bilo kakav razlog da se veruje da će ako mu to dopustite, on vama za uzvrat nešto dati? Ne, neće. Sve što će se dogoditi je to da će onda možda suđenje za tačku genocida ostati u vazduhu. A bez toga o toj tački bi mogla biti doneta presuda. Ono što je rekao moj uvaženi kolega, gospodin MekKormak, o pravosudnoj ekonomičnosti, na to sam, čini mi se, već odgovorio. On u svojim argumentima ne prihvata da je jedina promena koja se dogodila, jedino ono šta je dovelo do toga da sada on to suđenje okarakterise kao suđenje kojim se više ne može upravljati, je zdravlje optuženog, odgovor optuženog na njegovo zdravstveno stanje i rešenost optuženog da dozvoli da njegovo zdravstveno stanje ima uticaja na vođenje ovog suđenja, a to je nešto suprotno od onoga što bi učinila svaka racionalna osoba. Svaka racionalna osoba poslužila bi se advokatskim resursima koji joj stoje na raspolaganju. Još jedna stvar u vezi sa mogućnošću upravljanja suđenjem. Moj kolega je pomenuo jedan pasus iz presude Žalbenog veća. Moram da kažem da je pitanje upravljanja suđenjem relevantno u ovom Predmetu samo u onom smislu u kom treba konstatovati da je potrebno upravljati ovim optuženim. Pogledajte naše predloge kako bi trebalo koristiti dodeljenog branioca. Pitanje je isto tako ko upravlja ovim suđenjem i da li optuženi sam sobom pravilno upravlja ili mu u tom upravljanju treba dalje pomoći. Mislim da sam završio uz samo još jedan dodatak koji moram ovde izneti. Možda je cilj optuženog u svom vođenju Predmeta to da se odloži donošenje presude. Pretresno veće će možda smatrati da bi se razdvajanjem optužnica takav cilj optuženog mogao da osujetiti, ali mislim da sam dovoljno dobro objasnio da se nikakvo vreme neće uštedeti, da se takav cilj neće osujetiti, a postoji velika mogućnost da ukoliko se jedno veliko komplikovano suđenje pretvori u dva velika komplikovana suđenja,

da će stvari biti još i gore. I zato mi apelujemo na Pretresno veće da zaključi da je sasvim neprikladno razdvojiti ove optužnice.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Najs.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Iz ovoga proizlazi nekoliko pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li ja dobiti priliku da kažem nekoliko reči o ovim pitanjima što je pokrenuo gospodin Najs?

SUDIJA ROBINSON: Pa, vi ste već govorili, čuli smo vas. Možete li da kažete nešto veoma kratko?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodina Najs smo čuli pre mene, pa je sada govorio ne baš kratko. Ponovo.

SUDIJA ROBINSON: On je sada odgovorio na ono šta ste vi rekli. To je tradicija ovde. Ali dobro, ako imate nešto kratko da kažete, ja ću da vas saslušam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa, pre nego što kažem u vezi sa onim šta je rekao gospodin Najs, a on je ponovio razne besmislice koje inače možemo ovde od njega da čujemo, želim samo da dam jednu informaciju gospodinu Bonomiju pošto me on to pitao. Dakle, gospodine Bonomi, u vezi sa finansiranjem ovog vašeg nelegalnog Tribunala, po vašem članu 32, sopstvenog Statuta, troškovi se pokrivaju iz redovnog budžeta Ujedinjenih nacija. Međutim, oni stižu iz veoma mračnih izvora. Soroš fondacija (Soros Foundation), razne fondacije islamskih zemalja, a najveći finansijer je NATO. 17. maja 1999. godine portparol NATO, Šej (Jamie Shea), 17. maja, znači, 1999. godine rekao je: "Zemlje NATO pakta su one zemlje koje su dale finansijska sredstva za uspostavljanje Međunarodnog suda. Mi smo među većim finansijerima i želimo da vidimo da se ratni zločinci izvedu pred lice pravde. Siguran sam

da kad gospođa Arbur (Louise Arbour) ode na Kosovo i razmotri činjenice da će podizati optužnice za ljude u Jugoslaviji, jugoslovenskog državljanstva, a u ovom trenutku ne predviđam druge". Dakle, glavni finasijer je NATO, a ostali finansijeri, Soroš (George Soros), fondacije islamskih zemalja i tako dalje. Prema tome, to je potpuno jasno i čisto. A evo vam na stranici 35.550 transkripta ove ovde procedure, samo ću citirati gospodina Najsa koji govori o svedoku, pa kaže: "A na stranici 2, pri polovini strane, vidimo da to nisu napisali ljudi koji su prijatelju Međunarodnog suda ili neke zapadne zaverе, zato što ovde autori za intervenciju NATO pakta kažu da se radi o nedavnoj brutalnoj i nelegalnoj, nelegitimnoj intervenciji NATO snaga protiv jedne zemlje. Prema tome, sigurno ćete prihvatiti da ovde nema nikakve pristrasnosti prema onima koji su osnovali ovaj Sud," *et cetera*. Prema tome, gospodine Bonomi, to za gospodina Najsa očigledno nije dilema nikakva, ta koju vi imate. Pa, vi možete s njim da raščistite šta je on tu mislio da kaže. A pošto kažete da to ne znate, evo, ja vas obaveštavam, ja verujem da ćete vi, kao častan čovek kad ste ovo saznali, ja mogu da vam dam i mnoge druge dokaze, da se potrudite da izađete iz te priče u koju ste ušli, a niste svesni da u tome učestvujete. A sad, što se tiče ovoga šta je rekao gospodin Najs. Najveću besmilicu je ispričao o Velikoj Srbiji.

SUDIJA BONOMI: Ja moram da kažem da pojma nemam o čemu vi sada govorite. Štaviše, što to više čitam, sve manje razumem.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, moram da vam kažem da vi sada nemate određene ruke. Ja sam vam dao priliku da komentarišete neka od pitanja, ukoliko smatrate da su to važna pitanja. Iako tužilac nije podneo podnesak, odnosno, zahtev, ja sam tražio da on počne sa svojim usmenim izlaganjem. I zato smo u skladu sa tradicijama kontradiktornog parničnog sistema njemu dozvolili da on i odgovori na ono šta ste vi rekli. Po tim okonostima, vi nemate prava na još jedan odgovor, ali u redu, očigledno imate jedan fundamentalan interes za ishod ove odluke i to je razlog zbog koga ja vam sada dozvoljavam da još nešto kažete. Ali molim vas da to ne zloupotrebjavate. Nastavite. A imajte na umu da je sada već 13.53.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovo šta je rekao gospodin Najs, a odnosi se na to jedno ključno pitanje koje se tiče Velike Srbije, on je sada objasnio da eto, ja nisam izgovorio tu reč, ali da ustvari, pretpostavljam, postoji neko delo. I ja mislim da treba gledati dela pre svega. Pre svega dela. A delo je sledeće,

gospodine Robinson i gospodo, u celom tom periodu, od 1991. godine pa nadalje, niko iz Srbije nije isteran zbog nacionalne pripadnosti. Nikakve diskriminacije nije bilo i niko iz Srbije i niko iz Savezne Republike Jugoslavije nije zbog svoje nacionalne pripadnosti, vere, rase ili bilo čega, diskriminisan. To je delo, gospodo. A ja sam bio u to vreme koje vas interesuje predsednik Srbije i predsednik Savezne Republike Jugoslavije iz kojih niko nikad nije isteran. To je delo. A to što gospodin Najs hoće da mi pripiše, možda ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li ste čuli šta sam rekao, rekao sam da nas pitanje Velike Srbije zanima samo u onoj meri u kojoj se tiče razdvajanja optužnica. Ne zanima me generalno diskusija o Velikoj Srbiji. Ako imate nešto da kažete o razdvajanju optužnice, neke argumente, iznesite ih, ali nemojte ponovo o onome šta smo čuli do sada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, ovde se postavlja pitanje vremena. Gospodin Najs je tome posvetio odgovarajuću pažnju u dosadašnjem svom govoru. Po gospodinu Najsu najbolje bi bilo da niko ne svedoči javno nego da se sve uradi pismeno. I gospodin Najs ovde objašnjava kako su se oni pridržavali toga da budu jako ekonomični i ekspeditivni, pa uprkos, znači, svih tih pismenih brda i gomila papira i svedočenja, 92bis, 89(f), on je potrošio 300 dana. Prema tome, molim vas nemojte da uzimate u obzir takve tvrdnje koje su u sukobu, u svađi sa najobičnijom prostom matematikom. Drugo, uopšte ja nisam rekao da niko ne radi pet dana, ja sam govorio ne zaseda se pet dana. Što se tiče rada, pa ja radim pet dana i radim više od pet dana. Iako je ovde zasedanje tri dana i uostalom i doktor Van Dajkman vam je napisao da su tri dana ovo ovde, a da ostalo vreme moram da se pripremam za to šta je ovde, uključujući i razgovor sa svedocima. I to on dobro zna, a to dobro znate i vi. Prema tome, to je argument koji se apsolutno ne može upotrebiti. Gospodin Najs savetuje da ja pismene izjave prikupljam od svedoka. Pa, osnovni cilj zbog koga su javan svedočenja je da se čuje istina jer ako bi se ostalo na onome što je gospodin Najs napisao i zajedno sa svojim saradnicima, to bi bila jedna monstruozna laž. Prema tome, da se čuje istina je itekako veliki interes i istorijski, rekao bih interes i mog naroda i moje zemlje, ali ne samo mog naroda i moje zemlje, već uopšte ljudi i ovog doba. Da se zna i da se čuje istina. I da se stvarni krivci za tragične događaje na tlu bivše Jugoslavije jasno pokažu i označe bez obzira što ste i vi, gospodine Robinson, ovde u jednom trenutku rekli da niste andležni da sudite predstavnici NATO za zločine koje su

oni počinili. A s druge strane vam je potpuno jasno da su ih počinili. A vi znate da svako pravo, čak i svaka vera širom sveta ima osnovno pravilo da pravo koje ne važi za sve, nije pravo. Prema tome, kada je reč o vremenu, ja zahtevam da mi se da adekvatno vreme.

SUDIJA BONOMI: Ja ponovo moram da kažem da ne razumem to što govorite. To što je nešto napismeno ne znači da nije javno. Sve ovo šta se podnese ovde napismeno, odmah postaje dostupno javnosti. Nije poverljivo. I to šta vi kažete da su laži i kažete da se napismeno predoči, to nije tako, to je ono za šta vi tvrdite da je istina. To je ono šta se od vas traži da predočite napismeno. A vi zamenjujete teze i samim tim ugrožavate sopstvenu odbranu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja bih rekao, gospodine Bonomi, da vi zamenjujete teze.

SUDIJA ROBINSON: Da li ste sada završili, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodin Najs je izneo ovde čitav niz drugih stvari. Da će se tako videti da ja stalni i sistematski nisam poštovao zakon što je laž. Ni jedan dokaz za to nije uzeo. Da će se videti kakva ja bila moja uloga s paravojnim formacijama. Sva moja uloga u paravojnim formacijama je bila da se pohapse paravojne formacije. Ni jedan drugi dokaz nije izneo. Prema tome, on ovde manipuliše potpuno ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Milošević, sve ovo nema nikakve veze sa pitanjima o kojima raspravljamo. Ako nemate ništa više da kažete po pitanju razdvajanja, ovde ćemo da se zaustavimo. Već smo ionako prekoračili rok za 15 minuta. I vi nemate prava da to radite. Ja sam vam objasnio u kojim okolnostima sam vam uopšte dao reč i objasnio sam vam zbog čega je gospodin Najs imao pravo na repliku, zbog toga što je on počeo. Da li imate nešto relevantno da kažete, da dodate? Nisam zainteresovan da slušam opšte rasprave. Ako nemate, završićemo. Hvala vam, gospodine Miloševiću. Želim da kažem da su postavljena mnoga nova pitanja koja Pretresno veće treba da razmotri. Još uvek očekujemo jedan izveštaj od doktora Delara koji treba da stigne danas, a takođe treba da neurolog obavi svoj pregled i da podnese izveštaj. Pretresno veće bi želeo da sve te izveštaje ima pred sobom

pre nego što donese odluku. Tako da ćemo doneti odluku kad budemo imali sve izveštaje.

TUŽILAC NAJS: Hteo sam da pitam Sud da li ima neke mogućnosti da nastavimo sa suđenjem, sa izvođenjem dokaza, pošto je optuženi došao i s obzirom na ono šta je rekao gospodin doktor Van Dajkman? Ne znam da li će Sud da nam da neka uputstva u tom smislu.

SUDIJA ROBINSON: Da, mi očekijemo da nastavimo sutra u 9.00. Želim da mi potvrdite, gospodine Miloševiću, da je vaš sledeći svedok gospodin Sel.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Sledeći svedok je Janoš Sel.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Završili smo sa radom. Nastavljamo sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo